ROK XVIII NR 10

GAZ WODA i TECHNIKA SANITARNA

PAŹDZIERNIK 1938

Sprawozdanie

z XX Zjazdu Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych Polskich, organizowanego przez Polskie Zrzeszenie Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych oraz Związek Gospodarczy Gazowni i Zakładów Wodociągowych w Państwie Polskim przy współudziale Polskiego Komitetu Techniki Sanitarnej i Higieny Miast w dniach 23 — 26 czerwca 1938 r. w Katowicach i Chorzowie.

Tegoroczny jubileuszowy XX Zjazd Polskich Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych zgromadził na Górnym Śląsku bardzo poważną ilość uczestników, mianowicie 355. — Porównanie tej cyfry z ilością 150 uczestników poprzedniego Zjazdu na Górnym Śląsku — Zjazdu X w r. 1928 — świadczy wymownie o wzroście naszych organizacyj i ogólnego zainteresowania sprawami gazownictwa, wodociągarstwa i techniki sanitarnej.

Licznych uczestników, przybyłych już w przeddzień Zjazdu, witał wieczorem miejscowy Komitet Organizacyjny w sali Parku Kościuszki, gdzie urządzono spotkanie towarzyskie z herbatką.

Pierwszy dzień obrad: 23 czerwca.

Obrady Zjazdu rozpoczęły się nabożeństwem, odprawionym o godz. 9 rano w kościele św. Antoniego w Chorzowie, oraz złożeniem wieńca na grobie Nieznanego Żołnierza.

O godz. 10 w sali Domu Ludowego w Chorzowie odbyło się otwarcie Zjazdu. W zastępstwie chorego prezesa Polskiego Zrzeszenia G. W. i T. S. dyr. inż. Rabczewskiego, zagaił Zjazd dyr. inż. Antoni Dziurzyński, prezes Związku Gospodarczego Gazowni i Zakładów Wodociągowych w P. P. — zwracając się do zebranych w następujących słowach:

Dostojne Zebranie, Panie i Panowie!

Tegoroczny XX Zjazd Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych odbywa się na Ziemi Śląskiej, ziemi drogiej każdemu Polakowi, poważnej, bo kryjącej w łonie swoim skarby, niezbędne dla cywilizacyjnego i gospodarczego życia, i dlatego tylokrotnie serdeczną krwią polską w ich obronie przepojone. Skarby te — szczególnie dla gazowników drogie, bo są podstawowym surowcem naszej fabrycznej pracy i dalszych naukowych dociekań. Zjazd ten cechują wysiłki podyktowane wyższym nakazem, wynikającym z potrzeb państwowo-twórczych, a koncentrującym się w dwóch hasłach, tj. ogólnym: dźwigania Polski wzwyż, i szczególnym — wynikającym z międzynarodowego położenia: wszystko dla obrony Państwa.

Zjednoczeni tu przedstawiciele ważnej gałęzi gospodarki narodowej dajemy zapewnienie, że zadania te należycie pojmujemy i do zrealizowania ich gorącą pracą dążyć konsekwentnie będziemy. Zanim tedy rozpoczniemy zjazdową pracę, raczy w tej myśli Wysokie Zgromadzenie wysłać pierwszy następujący telegram do Prezydenta Najjaśniejszej Rzeczypospolitej.

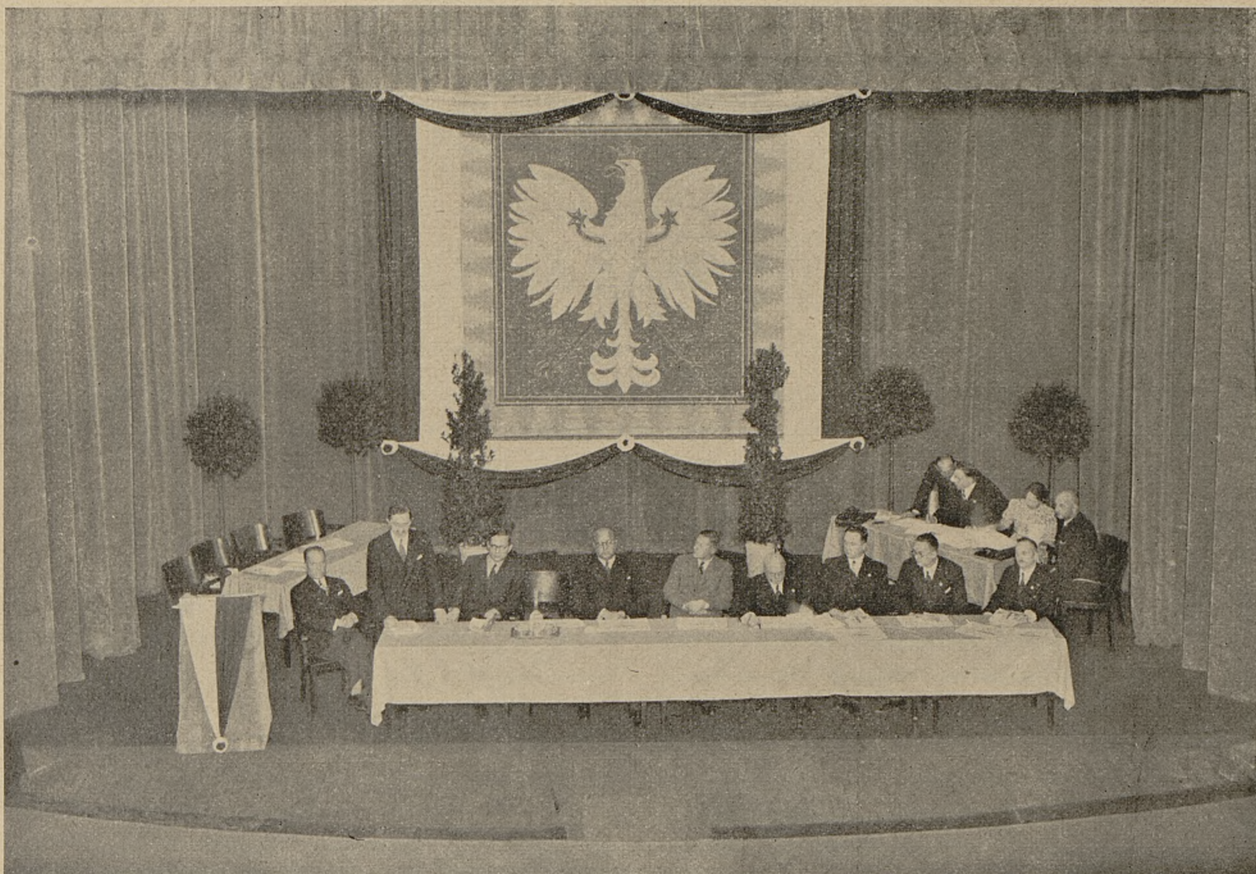
Prezydent Rzeczypospolitej Profesor Ignacy Mościcki — Warszawa.

XX Zjazd Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych, obradujący na Ziemi Śląskiej, przesyła Panu Prezydentowi jako Głowie Państwa wyrazy najgłębszego hołdu i zapewnienia, że hasłem Zjazdu jest praca dla potęgi Pańtwa;

oraz drugi:

Marszałek Polski Śmigły Rydz — Warszawa.

XX Zjazd Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych w Katowicach przesyła wyrazy głębokiej czci i zapewnienia wytrwałej pracy dla potęgi Państwa przez rozwój przemysłowy i gospodarczy, oraz jego obrony.

Otwarcie Zjazdu. — Prezydium.

Do Prezydium Honorowego Zjazdu zapraszam pp.: wicewojewodę Malhomme, marszałka Sejmu Śląskiego Grzesika, przedstawiciela Min. Spraw Wewn. inż. Rudolfa, starostę powiatu katowickiego dra Seidlera, starostę powiatu świętochłowickiego dra Szalińskiego, wiceprezydenta m. Katowic Szkudlarza, wiceprezydenta m. Chorzowa Dubiela, przedstawiciela Rady Głównej Naczelnej Organizacji Inżynierów i przewodniczącego Oddziału Śląsko-Dąbrowskiego N. O. I. inż. Pietrzykowskiego, prezesa Związku Inżynierów Chemików R. P. dra inż. Rogę, przewodniczącego miejscowego Komitetu Organizacyjnego dyr. inż. Dalbora, dyrektora Państwowych Zakładów Wodociągowych na Górnym Śląsku inż. Nowakowskiego, wiceprezesów Polskiego Zrzeszenia G. W. i T. S. i Związku Gospod. G. i Z. W., oraz gości zagranicznych: pp. inż. inż. Čopa i Certina z Jugosławii i dyr. inż. Gerdesa z Niemiec.

Na sekretarzy Zjazdu proszę pp. inż. inż. Czaplicką, Kłosińskiego i Kozłowskiego.

Dostojne Zebranie! Jeżeli od dwudziestu lat kultywujemy coroczne Zjazdy fachowe dla współpracy wiedzy naukowej i praktycznej, jeżeli urządzamy te Zjazdy bez względu na lepszą czy gorszą koniunkturę gospodarczą, w różnych miastach Polski, w dążeniu do zespolenia ziem polskich i wszystkich z najdalszych jej zakątków, którzy w dziedzinie gazownictwa, wodociągarstwa i techniki sanitarnej pracują, to jest wynikiem nie tylko samego sentymentu dla naszych organizacyj. Musi być w tym i jest głębsza przyczyna. Tą przyczyną są aktualne problemy nie tylko gazyfikacji kraju, zaopatrzenia osiedli w dobrą wodę, w zakłady higieniczne, ale też w rezultacie ogólniejsze dzisiaj problemy energetyczne, najważniejsze dla gospodarki państwowej i obrony Państwa. Problemy, którymi dzisiaj musimy się zajmować, to nie konkurencja między poszczególnymi źródłami energii, to zagadnienia trudne, skombinowane problemy gospodarki energetycznej natury nawet międzynarodowej, a więc pro-

blemy, które tylko z uwzględnieniem wyników innych krajów mogą być skutecznie rozwiązane. Zdajemy sobie sprawę, że czekają nas wysiłki, aby część gospodarki energetycznej, podległą naszemu zawodowi, nie tylko naszemu fachowi, ale przede wszystkim ogólnej gospodarce państwowej i narodowi polskiemu w najlepszy przekazać sposób.

Te trudne problemy podejmuje również dzisiejszy Zjazd fachowców, zespolonych w Zrzeszeniu Inżynierów Gazowych, Wodnych i Sanitarnych, Związku Gospodarczym Gazowni i Wodociągów — organizacjach wyrażających swoje prace i zagadnienia w fachowym piśmie „Gaz, Woda i Technika Sanitarna". Nie będę tu dawał sprawozdania z naszych wysiłków w roku 1937, bo te są przedmiotem obrad Walnych Zebrań rocznych. Te sprawozdania i zgłoszone referaty zjazdowe dowodzą, że wszystkie aktualne sprawy leżą na sercu polskim fachowcom. I rozwiązujemy je w miarę możliwości i środków. Jeżeli zaś w roku ubiegłym nie mogliśmy zrealizować większego programu inwestycyjnego, jeżeli budowa gazowni w większych miastach nie została zrealizowana, bo ani Toruń, ani Częstochowa dotąd nie zrealizowały swych planów, jeżeli prace nad zapewnieniem gazowych źródeł energetycznych na wypadek jakiej katastrofy, nad rozwiązaniem sprawy źródeł zastępczych nie postąpiły i w roku ubiegłym tak, jak pragnęliśmy, to nie nasza wina, tak jak nie naszą winą jest fakt, że tu na tej ziemi śląskiej marnują się wielkie ilości gazu, zamiast służyć ludności. Brak nam środków finansowych, a może i nie zawsze jesteśmy dobrze zrozumiani, i wielkie wartości marnują się. Ostatnio zapoczątkowano pracę nad zużytkowaniem nadwyżkowego gazu koksowni górnośląskich za pomocą sieci gazociągów dla przemysłu i mieszkańców w orbicie tychże gazociągów. Przy dobrze zrozumianym interesie koksowni, przemysłu żelaznego i poparciu władz nastąpi racjonalne wyzyskanie marnowanej dotąd energii.

W ogólnym splocie gospodarczych zagadnień jest w Polsce za wiele spraw aktualnych, a trudno uzgodnić ich kolejność z powodu braku środków. Pozostało nam tedy dbać o pogotowie w dobrym stanie naszych zakładów i lokalnie przygotowywać lepsze warunki. Fundusz Pracy był dla gazowni zamknięty.

W takich okolicznościach odbywała się praca w gazowniach. 116 gazowni wyprodukowało gazu sztucznego 160 493 750 m³, koksownie wyprodukowały okrągło 910 milionów m³, gazu ziemnego zużyto do potrzeb miejskich 14 811 500 m³. Widzimy tedy powolny wzrost zużycia gazu. Ponieważ reprezentujemy źródła energii, które muszą konkurować ze stałymi i ciekłymi źródłami, więc musimy starać się jak najtaniej gaz produkować i konkurencyjnie go sprzedawać. Budowa odpowiednich taryf zaprzątała też umysły wszystkich fachowców w roku 1937. Obniżenie ich jest zależne od obniżenia kosztów własnych, co w znacznej mierze zależy od rozluźnienia różnych krępujących więzów i od umożliwienia stosowania zasady: właściwy człowiek na właściwym stanowisku, a jedyną miarą jego wartości, to wydajność jego pracy.

Obniżenie taryf zależy w znacznej mierze od obniżenia żądań władz komunalnych, żądań zasilania kasy miejskiej, co znowu zależy od poprawienia ich stanu finansowego. W każdym razie prawie wszystkie gazownie pracują nad odbudową swych taryf, modernizacją ich w miarę możliwości.

W dziale produkcyjnym zaznaczył się w roku 1937 postęp w kierunku ulepszenia urządzeń wytwórczych gazu. Gazownia Warszawska rozwiązała technicznie sprawę odtruwania gazu, przeprowadzając pionierską pracę, nie ustępującą zagranicy. Pracowano nad ulepszeniem produktów ubocznych, benzolu, pochodnych smoły, nad otrzymywaniem siarki ze zużytej masy itd., co ważnym jest dla samowystarczalności Państwa.

W dziedzinie organizacji wykonano uchwałę zeszłorocznego Zgromadzenia, zorganizowano Oddziały Zrzeszenia — na razie śląsko-krakowski, poznański i pomorski — i opracowano regulamin dla tychże. Przedyskutowano warunki otwarcia dla Koła Ogrzewników Polskich łamów organu „Gaz, Woda i Technika Sanitarna".

W dziedzinie naukowej śledzono wyniki prac Gazowni Warszawskiej nad odtruwaniem gazu, opracowano projekt utworzenia stacji badawczej i cechowania aparatów. Sprawa ta wymaga poparcia finansowego.

Stałą troską Zrzeszeń jest przygotowanie fachowych sił technicznych i rzemieślniczych. Podczas gdy zagranica posiada dostateczną ilość uczelni publicznych różnego poziomu, u nas pod tym względem nie ma należytego zrozumienia. Zabiegaliśmy wielokrotnie o utworzenie docentury gazowniczej. Tymczasem w ramach wła-

snych środków urządziliśmy kurs dokształcający dla personelu średniego przy Szkole Technicznej w Bydgoszczy, oraz lokalne kursy dla instalatorów, propagandy itd.

W lepszych warunkach pracowały wodociągi i kanalizacje, którym dostępne były kapitały z Funduszu Pracy. Budowano więc nowe wodociągi, a najważniejszy państwowy wodociąg śląski oddano do użytku. Rozbudowywano wodociągi i kanalizację w Warszawie, Poznaniu, Łodzi, Lwowie, Krakowie i innych miastach. Fundusz Pracy, opierając się na opinii Biura Studiów Budowy Wodociągów i Kanalizacji, przyznał miastom na rok 1937/38 na wodociągi gotówką 3 887 000 zł, w materiale 3 147 000 zł, na kanalizację gotówką 7 849 000 zł, w materiale 998 000 zł, przy uwzględnieniu udziału własnego miast w sumie 4 137 430 zł, wynosi to poważną sumę około 20 000 000 zł. Obecnie na około 600 miast wodociągi posiada ponad 200 miast. Brak zatem jeszcze wodociągów w 400 miastach, brak wodociągów i kanalizacji w dalszych osiedlach większych, brak zaopatrzenia w wodę i urządzenia higieniczne wsi i powiatów, a przecież zaopatrzenie ludności w dobrą wodę i urządzenia higieniczne są najważniejszym nakazem, który nasze Zrzeszenia w pierwszym rzędzie realizować podjęły się.

Zdajemy sobie sprawę z rozmiarów pracy, jaka nas czeka. Nie mniej ochotnie ją podejmujemy.

Otwierając XX Zjazd Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych, witam najserdeczniej wszystkich uczestników i życzę im jak największego zadowolenia i pożytku z prac zjazdowych. W szczególności witam przedstawicieli Rządu w osobie pp. wojewody Malhomme, delegatów Ministerstwa Spraw Wojskowych, Min. Spraw Wewnętrznych, Min. Przemysłu i Handlu, Min. Opieki Społecznej, p. marszałka Sejmu Śląskiego Grzesika, przedstawiciela duchowieństwa, licznych przedstawicieli samorządu terytorialnego, organizacyj społecznych i technicznych, gości zagranicznych z Jugosławii i Niemiec, i wyrażam nadzieję, że wynik obrad będzie uwieńczony pożytkiem dla wiedzy zawodowej i ogólnej gospodarki narodowej.

Nastąpiły przemówienia powitalne p. wojewody Malhomme i marszałka Sejmu Śląskiego p. Grzesika. Po nich zabrał głos przedstawiciel Ministerstwa Spraw Wewnętrznych inż. mgr Rudolf:

Witam Zjazd Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych Polskich imieniem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych oraz w imieniu zasłużonych organizacyj społecznych: Polskiego Towarzystwa Higienicznego i Związku Uzdrowisk Polskich, które obdarzyły mnie mandatem reprezentowania ich na tym Zjeździe.

XX Zjazd z rzędu — to nie tylko liczba, ale przede wszystkim tradycja i ciągłość pracy, to przeżyte doświadczenie, które wskazało nam, że musimy corocznie się spotykać i wymieniać myśli i dążenia dla wspólnego dobra gazownictwa, wodociągarstwa i techniki sanitarnej, tak ważnych działów dla zdrowotności i kultury naszego Państwa i Narodu.

Mając zaszczyt w ciągu więcej niż dziesięciu lat z rzędu witać Panów Zjazd w imieniu Władzy Naczelnej, zawsze zwracałem uwagę na te wielkie zadania, jakie nas czekają — szybkie tempo życia państwowego w wielu krajach zmusza i nas do energicznej działalności, do której zresztą ciągną nas siły przyrodzone, a nie tylko ślepe naśladownictwo cudzej umiejętności. Polski inżynier i polski technik mają na ogół duże zdolności i zamiłowanie, ale trzeba nimi właściwie pokierować. Tym kierownikiem duchowym w dziedzinie gazownictwa, wodociągarstwa i techniki sanitarnej powinno być nasze Zrzeszenie Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych. Ale to Zrzeszenie będzie mogło tylko wtedy spełnić swe społeczno-wychowawcze zadanie, jeżeli w jego szeregach znajdą się ci wszyscy, którzy pracują w wymienionych działach, a niepowodowani egoizmem nie będą chcieli w oderwaniu od społeczeństwa iść tylko własną drogą, jak gdyby ich nic nie łączyło z tym społeczeństwem... prócz rodzimej krwi.

Od roku już pracujemy w Zrzeszeniu w oparciu o nowy statut, który przyjęliśmy na XVIII Zjeździe we Lwowie. Od tego statutu możemy się wiele spodziewać, organizujemy życie wewnętrzne Zarządu Głównego i jego Sekcyj, tworzymy Oddziały Zrzeszenia w różnych większych ośrodkach, ale to wszystko wymaga wciągnięcia do pożytecznej pracy przede wszystkim człowieka... człowieka, którego potrafimy nakłonić do działania, uświadomić i przekonać, że zrzeszanie się to nie tylko własny interes każdego z nas, ale też kwestia konsolidacji wysiłków w jednym zawo-

dzie dla wspólnego celu, a więc i interes ogólnopaństwowy.

Nowe więc szerokie zadanie stanęło przed nami. Podnosić wiedzę i poziom obywatelski nie tylko u garstki wybranych, ale świecić przykładem wśród szerszych rzesz pracowników gazownictwa, wodociągów, kanalizacji i techniki sanitarnej — to nasz cel najbliższy. Nikogo uczciwie pracującego w tych działach nie może zbraknąć w naszym Zrzeszeniu, a ci, których nie stać na razie na składki, muszą znaleźć z naszej strony środki pomocy i zachęty.

Składając z okazji XX Zjazdu serdeczne życzenia dalszego pomyślnego rozwoju obu siostrzanym organizacjom: Polskiemu Zrzeszeniu Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych oraz Związkowi Gospodarczemu Gazowni i Zakładów Wodociągowych, kieruję apel do wszystkich Panów i Kolegów, abyście się słowem i czynem przyczynili do tego, by wszyscy pracownicy na pokrewnych nam polach pracy uważali sobie za obowiązek wstępować w nasze szeregi — ma być nas nie 200 i nie 300, ale kilka tysięcy, jak przystoi na kraj, który zrzucił z siebie pęta niewoli, aby szeroko odetchnąć i w twórczym pochodzie pomaszerować ku pięknej przyszłości, spełniając wielkie posłannictwo kulturalne. Dobrze się składa, że mogę mówić o tym właśnie na Polskim Śląsku, który jest wzorem wytrwałej pracy dla Państwa.

Spełnienia tego zadania życzę dziś Wam, Panowie i Koledzy, w dniu jubileuszu XX-lecia Waszych organizacyj.

Z kolei przemawiał przedstawiciel Ministerstwa Opieki Społecznej dr D r o m i r s k i, delegat Naczelnej Organizacji Inżynierów inż. P i e t r z y k o w s k i, oraz inż. Č o p z Jugosławii.

Listę dalszych zgłoszonych przemówień powitalnych odczytano. Figurowali na niej: delegat Ministerstwa Spraw Wojskowych inż. Luboiński, delegat Ministerstwa Przemysłu i Handlu inż. Narkiewicz, starosta powiatu świętochłowickiego p. Szaliński, delegat Banku Gospodarstwa Krajowego dyr. Matuszewski, generalny sekretarz Polskiego Komitetu Energetycznego inż. Siwicki, delegat Związku Rewizyjnego Samorządu Terytorialnego insp. Romaniuk, inż. Pietraszewicz w imieniu dyrektora Głównego Urzędu Miar dra Rauszera, przedstawiciel samorządu miejskiego m. Katowic radca Wójcik, przedstawiciel Związku Izb Przemysłowo-Handlowych i Izby Przemysłowo-Handlowej w Katowicach dyr. Drozdowski, przedstawiciel Związku Elektrowni Polskich dyr. Korwin-Gosiewski, przedstawiciel Związku Przedsiębiorstw Komunikacyjnych w Polsce dyr. Nestrypke, prezes Zw. Inżynierów Chemików R. P. dr inż. Roga, delegat Stowarzyszenia Techników Polskich w Warszawie inż. Wendrowski, delegat Stowarzyszenia Techników w Bydgoszczy inż. Klimczak, delegat Stowarzyszenia Inż. Wodnej inż. Szczawiński.

Następnie odczytano nadesłane depesze i listy z ż y c z e n i a m i d l a Z j a z d u. Nadawcami ich byli pp.: minister skarbu inż. Kwiatkowski, minister W. R. i O. P. Świętosławski, szef departamentu budownictwa w Min. Spraw Wojsk. inż. Toruń, podsekretarz stanu w Minist. Spraw Wewnętrznych Nakoniecznikow-Klukowski, podsekretarz stanu w Min. Przem. i Handlu Sokołowski, podsekretarz stanu w Min. Przem. i Handlu Rose, dyrektor departamentu samorządu M. S. W. Podwiński, główny inspektor pracy i dyrektor departamentu Min. Opieki Społ. Klott, wojewoda lubelski de Tramecourt, wojewoda lwowski Biłyk, wojewoda pomorski Raczkiewicz, wojewoda poznański Maruszewski, prezes sądu apelacyjnego w Katowicach dr Frendl, nacz. wydz. komunikacyjno-budowlanego w Urzędzie Wojew. Lubelskim inż. Jankowski, Union Internationale de l'Industrie du Gaz, The Institution of Gas Engineers, Zrzeszenie Wodociągowców Bułgarskich, Plynárenské, Vodárenské a Zdravotně Technické Sdruženi Československé i jego prezes inż. Jedlička, Union Syndicale de l'Industrie du Gaz en France oraz jej prezes Lebon, Vereeniging van Gasfabrikanten in Nederland, Vereinsbezirk Schlesien des Deutschen Vereins von Gas- und Wasserfachmännern, Schweiz. Verein von Gas- und Wasserfachmännern, Svenska Gasversföreningen, Magyár Gázgyárak Országos Szövétsége, Polski Komitet Normalizacyjny, Izba Przemysłowo-Handlowa w Gdyni, Izba Przemysłowo-Handlowa w Sosnowcu, Polskie Towarzystwo Politechniczne, Związek Powiatów, prezydent m. st. Warszawy Starzyński, b. prezydent m. st. Warszawy inż. Słomiński, prezydent m. Bydgoszczy Barciszewski, prezydent m. Grudziądza Włodek, prezydent m. Lwowa Kolbuszowski, burmistrz m. Tczewa Tempel, Centralny Związek Przemysłu Polskiego, Polski Związek Przemysłowców Metalowych, Dyrekcja Związku Koksowni, Prezydium

Stowarzyszenia Przemysłowców Budowlanych, dyr. inż. Crnekovič z Zagrzebia, dr inż. Krafneter z Pragi, dr inż. Lempelius z Berlina, dr inż. Löffler z Wiednia, Helsingfors Stads Vattenledningswerk, dyrektor gazowni w Zurychu inż. Escher, dyrektor zakładów siły i światła Wittenberg Bunge, dyrektor Państw. Zakładu Zdrojowego w Busku inż. Rokosz, dyrektor Banku Gospod. Krajowego dr Wasserab, Zarząd Polskiego Banku Komunalnego, b. min. inż. Kühn, prof. dr inż. Wóycicki, prof. dr Bujwid, gen. Kątkowski, prezes Rabczewski i sekretarz Myszkowski, dyr. inż. Jaszczurowski, dyr. inż. Jensz, inż. Körner, inż. Rutkowski, inż. Fischer, inż. Rafalski, inż. Alfred Konopka, inż. Szczepkowski, inż. Malamoud, dyr. firmy Dr. C. Otto & Comp. Bochum Goebel, dyr. firmy Ehrich & Graetz Alberts, Biuro Sprzedaży Polskich Walcowni Rur.

Bezpośrednio po otwarciu Zjazdu odbyło się posiedzenie plenarne, w czasie którego uczestnicy zapoznali się z miejscowymi problemami gazyfikacji i zaopatrzenia w wodę, wysłuchując referatu nacz. A. Jałowieckiego na temat „Rozwoju przemysłu śląskiego z szczególnym uwzględnieniem gazyfikacji Śląska“ oraz inż. M. Maryniarczyka o „Problemie zaopatrywania w wodę do picia i dla celów przemysłowych Województwa Śląskiego“.

Po posiedzeniu uczestnicy udali się autobusami na „Górę Wyzwolenia“, gdzie Zarząd Miejski m. Chorzowa podejmował ich śniadaniem. Przy stole powitał gości wiceprezydent m. Chorzowa Dubiel, w imieniu zaś zebranych podziękował gospodarzom prezes Zjazdu dyr. Dziurzyński.

Otwarcie wystawy „Gaz, Woda i Technika Sanitarna“.
W pośrodku wojewoda śląski dr Grażyński.

Dalsza część Zjazdu odbywała się w Katowicach, gdzie korzystano z pięknych sal i kuluarów Sejmu Śląskiego.

O godz. 16 wojewoda śląski dr Grażyński dokonał otwarcia tradycyjnej wystawy „Gaz, Woda i Technika Sanitarna", rozmieszczonej w hallu wejściowym i na galeriach Gmachu Sejmu Śląskiego. Otwierając wystawę p. Wojewoda podkreślił ważność zagadnień, związanych z dozbrojeniem technicznym kraju i wezwał obecnych, aby pobyt swój na Śląsku wykorzystali dla zapoznania się nie tylko z wartościami ekonomicznymi Śląska, ale i z ludem śląskim, który krwią zadokumentował swą przynależność do Polski. Za serdeczne słowa pod adresem uczestników Zjazdu odpowiedział p. Wojewodzie przewodniczący Zjazdu dyr. inż. Dziurzyński.

Po szczegółowym obejrzeniu stoisk wystawowych, uczestnicy Zjazdu udali się na Zebrania Ogólne fachowych sekcyj Polskiego Zrzeszenia G. W. i T. S. Na Zebraniach tych wysłuchano sprawozdań z prac sekcyj w ubiegłym okresie, dokonano wyborów nowych Zarządów, oraz ustalono wytyczne działalności na następny okres roczny.

Krótkie posiedzenie plenarne z referatem inż. Z. Stanisza „O zastosowaniu węgla aktywnego do oczyszczania gazu i wody", poprzedziło Walne Zgromadzenie Polskiego Zrzeszenia G. W. i T. S.

Protokół

XX Walnego Zgromadzenia Polskiego Zrzeszenia Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych

odbytego w dniu 23 czerwca 1938 r., w Katowicach, w sali Sejmu Śląskiego z następującym porządkiem obrad:

1) Odczytanie i zatwierdzenie protokółu XIX Walnego Zebrania z dnia 22 czerwca 1937 r.
2) Sprawozdanie z działalności Zarządu, komunikaty oraz odczytanie listy nowoprzyjętych członków w roku sprawozdawczym.
3) Sprawa podziału nowoprzyjętych członków zwyczajnych na:
   a) opłacających składkę łącznie z prenumeratą czasopisma „Gaz, Woda i Technika Sanitarna" (zł 24 rocznie),
   b) opłacających składkę bez tej prenumeraty (zł 12 rocznie).
4) Sprawozdania za rok sprawozdawczy:
   a) Sekcji Gazowniczej Gazu Sztucznego,
   b) Sekcji Gazowniczej Gazu Ziemnego,
   c) Sekcji Wodociągowo-Kanalizacyjnej,
   d) Sekcji Techniczno-Sanitarnej.
5) Sprawozdanie kasowe i Komisji Rewizyjnej oraz zamknięcie rachunków Zrzeszenia za rok 1937/38.
6) Zatwierdzenie budżetu Zrzeszenia na rok 1938/39.
7) Sprawozdanie Redakcji „Gaz, Woda i Technika Sanitarna" za rok 1937/38 i budżet na rok 1938/39.
8) Wybór prezesa Zrzeszenia.
9) Wybór 8 członków Zarządu stosownie do § 7 statutu.
10) Wybór 4 członków Komisji Rewizyjnej oraz 2 zastępców.
11) Zatwierdzenie listy członków Stałego Zjazdowego Komitetu Łącznikowego.
12) Zatwierdzenie listy członków Zarządów poszczególnych Sekcyj Zrzeszenia.
13) Oznaczenie miejsca XXI Walnego Zebrania oraz XXI Zjazdu Polskich Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych.
14) Wolne wnioski i zapytania.

Jubileuszowe XX Walne Zgromadzenie o godz. 19 otworzył — w zastępstwie nieobecnego w powodu choroby prezesa Zrzeszenia inż. W. Rabczewskiego — wiceprezes inż. Z. Rudolf. Czynności sekretarza pełnili: inż. J. Czaplicka i inż. J. Kozłowski.

Przed porządkiem obrad przewodniczący wezwał uczestników Zgromadzenia do uczczenia przez powstanie i jednominutowe milczenie pamięci zmarłego członka honorowego Zrzeszenia inż. Aloisego Opatrny'ego, b. dyrektora wodociągów w Pradze, b. prezesa Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców Czechosłowackich.

Następnie przewodniczący w zagajeniu podkreślił znaczenie jubileuszu Zrzeszenia, zaznaczając, że jest to jedno z nielicznych stowarzyszeń, które swą egzystencję rozpoczęło z chwilą ponownego powstania Państwa Polskiego w 1918 roku, i które na przestrzeni 20 lat rozwija się i wzmacnia swe wpływy dla dobra Rzeczypospolitej. Ponadto zaznaczył, że miejsce, gdzie to XX Zgromadzenie odbywa się, podkreśla powagę Zrze-

szenia. Powyższe przemówienie obecni powitali oklaskami.

Następnie przewodniczący zaproponował wyrażenie kol. inż. M. Seifertowi podziękowania za dalsze popieranie działalności Zrzeszenia, przez coroczne składanie w imieniu firmy „Ruropol" poważnej sumy na kształcenie w zakresie gazownictwa i wodociągarstwa, oraz na wyjazdy za granicę inżynierów. Uchwalono złożyć kol. Seifertowi i f. „Ruropol" podziękowanie.

Porządek obrad, odczytany przez przewodniczącego, przyjęto jednogłośnie.

ad 1) Protokół XIX Walnego Zgromadzenia Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych, wydrukowany w nr 11 „Gaz, Woda i Technika Sanitarna" z 1937 r. i znany wszystkim obecnym, przyjęto bez odczytania.

ad 2) Sekretarz Zarządu Głównego Zrzeszenia — kol. inż. J. Kozłowski przedstawił następujące sprawozdanie Zarządu Głównego za rok 1937/38:

Zrzeszenie liczy obecnie: 12 członków honorowych, 232 członków zwyczajnych, 11 członków nadzwyczajnych i 27 członków wspierających.

Skład Prezydium w roku sprawozdawczym był następujący:

prezes: inż. W. Rabczewski, wiceprezesi: dr inż. J. Doliński, przewodniczący Sekcji Gazowniczej Gazu Sztucznego, inż. M. Wieleżyński, przewodniczący Sekcji Gazowniczej Gazu Ziemnego, inż. S. Downarowicz, przewodniczący Sekcji Wodociągowo - Kanalizacyjnej, inż. mgr Z. Rudolf, przewodniczący Sekcji Techniczno-Sanitarnej, sekretarz: inż. J. Kozłowski, skarbnik: inż. J. Kłosiński.

W okresie sprawozdawczym odbyło się 5 posiedzeń Zarządu Głównego, z tych 3 w Warszawie, 1 w Poznaniu i 1 w Katowicach, 2 posiedzenia prezydialne w Warszawie i 6 posiedzeń Stałego Zjazdowego Komitetu Łącznikowego również w Warszawie. W posiedzeniach Zarządu Głównego brało udział z ogólnej liczby członków Zarządu, wynoszącej 13 osób, przeciętnie 8 osób.

Poza wymienionymi posiedzeniami poszczególne Sekcje odbywały swe posiedzenia odpowiednio do posiadanego materiału i zagadnień, wymagających przygotowania wniosków na posiedzenia Zarządu Głównego. Sprawozdania z przebiegu tych posiedzeń i wykonanych prac składają poszczególne Sekcje oddzielnie.

Przystępując do omówienia ważniejszych spraw, należy wymienić:

I. *W dziedzinie organizacji:*

a) Na wstępie Zarząd Główny Zrzeszenia stwierdza, że polepszył się stan finansowy Zrzeszenia, dotyczący działu dokształcania młodych inżynierów i wyjazdów przedstawicieli Zrzeszenia za granicę, a to dzięki wydatnej pomocy ze strony członka wspierającego — firmy „Ruropol", od której w roku bieżącym wpłynęła do kasy Zrzeszenia suma zł 2 500, co razem z pozostałością zeszłoroczną stanowi nieco więcej niż zł 5 000. Powyższą zapomogę zawdzięczać należy inicjatywie naszego członka honorowego — kol. M. Seiferta, za co Prezydium złożyło mu w imieniu Zrzeszenia serdeczne podziękowanie.

Również i fundusz stypendialny dla ucznia Szkoły Przemysłowej w Bydgoszczy powiększył się wydatnie przez przelanie na wspomniany fundusz części pozostałości z XIX Zjazdu w Grudziądzu i pewnych drobnych kwot, uzyskiwanych ze sprzedaży broszurki inż. Wyżnikiewicza p. t. „Co każdy właściciel domu i palacz o centralnym ogrzewaniu wiedzieć powinien". Fundusz ten wyniósł na dzień 1 IV 1938 r. zł 2 335,80. Odsetki od funduszu są corocznie wypłacane uczniowi Szkoły Przemysłowej w Bydgoszczy wedle uznania miejscowej Dyrekcji.

Powiększa się również, aczkolwiek znacznie słabiej, drugi fundusz stypendialny — im. ś. p. Lieberta — przez doliczanie odsetek z konta Zrzeszenia w P. K. O. i zwrotu rat na pokrycie uzyskanego w swoim czasie stypendium przez jednego z kolegów. Fundusz ten wynosił na dzień 1 IV 1938 r. zł 2 529,60.

Bardzo niekorzystnie natomiast przedstawia się sprawa składek członków zwyczajnych Zrzeszenia, z których to składek są opłacane bieżące potrzeby biura Zrzeszenia, oraz prenumerata organu Zrzeszenia. Wielokrotne upomnienia i związane z tym koszty nie odnoszą skutku i zaległości te z roku na rok powiększają się.

b) Prezydium przystąpiło do wydatnej agitacji w celu pozyskania jak największej ilości członków, co zostało uwieńczone bardzo pomyślnym rezultatem, gdyż w roku bieżącym uzyskano 49 członków zwyczajnych i 1 wspierającego, wyraża się to w stosunku do roku ubiegłego przeszło trzykrotnie większą cyfrą.

c) Stosownie do uchwały Walnego Zebrania w Grudziądzu, przekazującej Zarządowi Główne-

mu Zrzeszenia ułożenie i zatwierdzenie na prawach Walnego Zebrania regulaminu dla oddziałów Zrzeszenia, regulamin taki został opracowany i na posiedzeniu Zarządu Głównego Zrzeszenia w dniu 5 marca 1938 r. jednogłośnie zatwierdzony.

Jednocześnie uchwalono utworzyć na razie następujące oddziały: śląsko-krakowski, poznański i pomorski. Zaprojektowano również utworzenie oddziału lwowskiego, jednak sprawa utworzenia tego oddziału wymaga jeszcze pewnych uzgodnień zarówno co do zasięgu samego oddziału, jak i podziału prac w dziale wytwórczości gazu sztucznego i ziemnego.

Projektowano również utworzenie oddziałów lubelskiego i wileńskiego. Przypuszczać należy, że zostanie to zrealizowane w bliższej przyszłości.

d) Koło Ogrzewników Polskich zwróciło się do Zrzeszenia z propozycją udzielenia Kołu 8 stron w naszym organie „Gaz, Woda i Technika Sanitarna", w celu umieszczania odpowiednich artykułów z dziedziny ogrzewnictwa. Pertraktacje, omawiające warunki tej współpracy na łamach organu Zrzeszenia, są w toku.

II. *W dziedzinie naukowej:*

a) Z wielkim zainteresowaniem śledzono wyniki prac laboratoryjnych Gazowni Warszawskiej nad odtruwaniem gazu i dzięki uprzejmości kol. Rogi członkowie Zarządu byli nie tylko informowani na posiedzeniach Zarządu Głównego drogą odczytów o przebiegu tych prac i o ich wynikach, lecz mogli również obejrzeć urządzenia laboratoryjne.

b) Opracowano projekt utworzenia przynajmniej jednej stacji badawczej i cechowania przyborów gazowych. Sprawa ta wymagałaby poparcia finansowego ze strony Zrzeszenia. Nad znalezieniem odpowiednich środków finansowych pracuje specjalna komisja, której przewodniczy kol. Klimczak.

III. *W dziedzinie ogólnej:*

a) Uznając potrzebę zasilania kadrów w dziedzinie gazownictwa przez fachowców z wyższym wykształceniem, Zrzeszenie zwróciło się do Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z memoriałem o potrzebie utworzenia docentury gazowniczej na Politechnikach Warszawskiej i Lwowskiej. Sprawę powyższą przyjął Pan Minister bardzo przychylnie. Utworzenie docentury wymaga jednak finansowego poparcia ze strony naszego Zrzeszenia; wobec ograniczonych środków Zrzeszenia omawiana sprawa musi przynajmniej na razie ulec zwłoce.

b) Przez poszczególnych członków Zrzeszenia przyjmowano udział w pracach specjalnych komisyj, zwołanych przez Inspektora Obrony Powietrznej Państwa, którym przewodniczyli: prezes Zrzeszenia kol. Rabczewski oraz prezes Związku Gospodarczego Gazowni i Zakładów Wodociągowych w P. P. kol. Dziurzyński; komisja ta opracowała wytyczne w sprawie opl. wodociągowo-kanalizacyjnej i gazowniczej, co następnie zostało złożone Ministerstwu Spraw Wojskowych.

O przebiegu wspomnianych prac i ogólnych zasadach opl. wodociągowej został wygłoszony dla członków Zrzeszenia, zamieszkałych w Warszawie, specjalny odczyt przez kol. Łopuszańskiego.

c) Zajmowano się w ramach możliwości przyśpieszeniem wydania przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu przepisów wykonywania wewnętrznych urządzeń instalacyjnych. Sprawa przejrzenia tych przepisów powierzona została poszczególnym Izbom Przemysłowo-Handlowym, gdzie, niestety, nastąpiło dłuższe zatrzymanie tych przepisów. Obecnie Ministerstwo Przemysłu i Handlu wyraziło zgodę na opracowanie ostateczne przepisów przez Zrzeszenie.

IV. *W dziedzinie współpracy z innymi organizacjami:*

Podobnie jak w latach ubiegłych, utrzymywano w miarę możności kontakt z krajowymi i zagranicznymi organizacjami, pokrewnymi Zrzeszeniu.

Dzięki wydatnej pomocy firmy „Ruropol", o której już poprzednio było wspomniane, członkowie Zrzeszenia w zwiększonej liczbie mogli wziąć udział w zjeździe niemieckich gazowników i wodociągowców w Düsseldorfie w roku 1937, w roku zaś bieżącym w zjeździe gazowników i wodociągowców niemieckich w Lipsku.

Obecnie czeka nas zjazd Zrzeszeń Słowiańskich w Jugosławii i Międzynarodowy Zjazd Przemysłu Gazowniczego, którego Zrzeszenie jest członkiem.

W zjeździe gazowników i wodociągowców czechosłowackich w Sliači Zrzeszenie nie mogło wziąć udziału ze względu na zbiegający się prawie termin tego zjazdu z naszym zjazdem.

W zjazdach krajowych Zrzeszenie bierze również udział przez swoich przedstawicieli.

Wreszcie należy zaznaczyć, że w ciągu całego okresu sprawozdawczego odbywała się ścisła współpraca Zrzeszenia ze Związkiem Gospodar-

czym i wzajemne uzgadnianie wielu wspólnych spraw. Przyczyniała się do tego wielka życzliwość zarówno prezesa Związku — kol. Dziurzyńskiego, jak i dyrektora Związku — kol. Łopuszańskiego, wyrażająca się m. in. przez udzielenie bezpłatnego pomieszczenia w lokalu Związku dla biura Zrzeszenia, za co słusznie należy się podziękowanie kol. kol. Dziurzyńskiemu i Łopuszańskiemu.

Stosownie do § 3 statutu Zrzeszenia powyższe sprawozdanie uzupełnia się podaniem do wiadomości Walnego Zebrania listy nowoprzyjętych w okresie sprawozdawczym członków:

a) na członków zwyczajnych zostali przyjęci:

1. P. Trąbka Franciszek — Kościan,
2. P. Filek Edward — Bielsko,
3. P. Fiszer Jan — Kraków,
4. Inż. Schönthaler Adam — Kraków,
5. Inż. Idźkowski Stefan — Poznań,
6. Inż. Gadomski Stefan — Kalisz,
7. Inż. Tychoniewicz Stanisław — Bydgoszcz,
8. P. Ptasiński Marian — Siedlce,
9. Inż. Furdzik Tadeusz — Kraków,
10. Inż. Łupiński Zygmunt — Białystok,
11. Inż. Meyer Kazimierz — Warszawa,
12. Inż. Wojciechowski Henryk Antoni — Kraków,
13. Inż. Starzyński Henryk — Białystok,
14. Inż. Rojowski Michał — Warszawa,
15. Inż. Jabłczyński Tadeusz — Warszawa,
16. Inż. Stocki Ksawery — Warszawa,
17. Inż. Pałasiński Bonifacy — Warszawa,
18. Inż. Kołakowski Alfred — Warszawa,
19. Inż. Szczepkowski Witold — Warszawa,
20. Inż. Petrozolin Wiktor — Warszawa,
21. Prof. Inż. Kirkor Teodor — Warszawa,
22. Inż. Ranachowski Maksymilian — Warszawa,
23. Inż. Mossakowski Edward — Warszawa,
24. Prof. Inż. Pomianowski Karol — Warszawa,
25. Doc. Inż. Dubois Józef — Gdynia,
26. Inż. Woyniewicz Jan — Warszawa,
27. Inż. Bąkowski Franciszek — Warszawa,
28. Inż. Przestępska Leonia — Warszawa,
29. Inż. Przyłęcki Henryk — Warszawa,
30. Inż. Newe Maria — Warszawa,
31. Inż. Pawłowski Bolesław — Warszawa,
32. P. Radzicki Bolesław — Warszawa,
33. Inż. Krawcewicz Ludwik — Warszawa,
34. Inż. May Witold — Warszawa,
35. Inż. Wilczyński Stanisław — Warszawa,
36. Inż. Kołakowski Jan — Warszawa,
37. Inż. Narkiewicz Henryk — Warszawa,
38. P. Grzybowski Leonard — Warszawa,
39. Inż. Gepnerówna Jadwiga — Warszawa,
40. Inż. Kiełkiewicz Romuald — Warszawa,
41. P. Tybel Józef — Warszawa,
42. Inż. Zawisza Jan — Włochy k. Warszawy,
43. Inż. Piotrowski Edward — Warszawa,
44. P. Kwiatkowski Piotr — Sulejówek,
45. Inż. Teraszkiewicz Halina — Warszawa,
46. P. Szczeszek Teofil — Warszawa,
47. Inż. Sadowski Roman — Warszawa,
48. P. Kłoskowski Stanisław — Warszawa,
49. Inż. Wojnarowicz Stanisław Stefan — Warszawa;

b) na członka wspierającego:

Wspólnota Interesów Górniczo - Hutniczych S. A. w Katowicach.

ad 2) Po sprawozdaniu Zarządu Głównego kol. Z. Rudolf zgłosił w imieniu Zarządu Głównego Zrzeszenia wniosek o nadanie kol. kol. inż. Włodzimierzowi Rabczewskiemu, inż. Antoniemu Dziurzyńskiemu i Ignacemu Piotrowskiemu godności członków honorowych Zrzeszenia.

Wniosek ten został przyjęty jednogłośnie.

Następnie kol. M. Seifert zakomunikował, że Niemieckie Zrzeszenie Gazowników i Wodociągowców na Walnym Zgromadzeniu w dn. 31 maja 1938 r. w Lipsku nadało każdorazowemu Prezesowi Polskiego Zrzeszenia Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych godność członka honorowego wymienionego Zrzeszenia. Wobec tego stawia wniosek o wzajemne nadanie godności członka honorowego Polskiego Zrzeszenia każdorazowemu prezesowi Niemieckiego Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców.

Wniosek ten został przyjęty przez obecnych jednogłośnie.

Następnie w związku ze sprawozdaniem Zarządu Głównego kol. B. Klimczak zreferował działalność Państwowej Szkoły Przemysłowej w Bydgoszczy (na oddziale gazowniczym), której słuchaczom są przyznawane stypendia z funduszów Zrzeszenia.

Po wysłuchaniu sprawozdania kol. Klimczaka, przewodniczący wyraził mu podziękowanie za stałą współpracę w dziedzinie nauczania.

ad 3) Skarbnik Zrzeszenia — kol. inż. J. Kłosiński przedstawił sprawę podziału nowoprzyjętych członków zwyczajnych na opłacających składki wraz z prenumeratą organu Zrzeszenia „Gaz, Woda i Technika Sanitarna" i bez tej prenumeraty. Po ożywionej dyskusji załatwienie tej sprawy przekazano Zarządowi Głównemu na prawach Walnego Zgromadzenia, zaznaczając, że młodzi inżynierowie mniej zarabiający winni jednak otrzymywać organ Zrzeszenia bezpłatnie lub za małą opłatą.

ad 4) *a)* Sprawozdanie Sekcji Gazowniczej Gazu Sztucznego odczytała kol. inż. J. Czaplicka:

W okresie sprawozdawczym Zarząd Sekcji odbył jedno posiedzenie, mianowicie w dniu 4 marca 1938 r. w Warszawie.

Zarząd Sekcji zajmował się w okresie sprawozdawczym następującymi sprawami:

a) Odtruwanie gazu. W myśl uchwały, powziętej na XVIII Zjeździe we Lwowie, poruczono Sekcji zajęcie się sprawą odtruwania gazu, w oparciu o prace techników polskich. Po zaznajomieniu się z istniejącymi polskimi patentami na konwersję gazu, Sekcja nawiązała pertraktacje między Z. F. Z. A. — jako właścicielką patentu, opartego o wynalazek pp. inż. Wysockiego i dra Eskreisa — a Krakowską Gazownią Miejską, w której miały być przeprowadzone próby praktycznego zastosowania tego wynalazku. W międzyczasie kwestia została rozwiązana samodzielnie przez Gazownię Warszawską, wobec czego dalsza akcja Sekcji w tym kierunku stała się nieaktualna.

b) Cechowanie przyborów gazowych. Również od dłuższego czasu jest w toku akcja urządzenia w Polsce stacji cechowania przyborów gazowych. Sekcja zebrała w tym kierunku bogaty materiał zagraniczny i przystąpiła do opracowywania zasad cechowania. Następnie Sekcja uzyskała od Krakowskiej Gazowni Miejskiej obietnicę ewentualnego pomieszczenia stacji cechowania w odnowionym budynku laboratorium. Co do funduszów na prowadzenie tej stacji, prowadzone są jeszcze rozmowy z przemysłem, wytwarzającym przybory gazowe.

c) Sprawy organizacyjne. Sekcja brała czynny udział w opracowaniu regulaminu Oddziałów Zrzeszenia oraz nowego regulaminu dla Sekcyj.

d) Słownictwo. W wydawnictwie „Plyn, Voda a Zdravotni Technika" ukazują się materiały do 6-języcznego słownika gazowniczego, które były opracowywane również i przez członków naszej Sekcji — pod egidą Związku Słowiańskich Zrzeszeń Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych.

e) Referaty zjazdowe. Jako hasła na XX Zjazd ustalono:

1) Zagadnienie gazyfikacji Polskiego Zagłębia Węglowego oraz Centralnego Okręgu Przemysłowego,
2) Drogi do podniesienia zbytu gazu (sztucznego i ziemnego).

Na propozycję Zarządu Sekcji opracowane zostały na Zjazd 3 programowe referaty, związane z hasłem drugim, a mianowicie:

1) Przybory gazowe (ref. Gazownia — Poznań),
2) Propaganda (ref. Gazownia — Warszawa),
3) Taryfikacja (ref. Gazownia — Kraków).

f) Na posiedzeniu w dniu 4 marca 1938 r. postanowiono na wniosek Prezydium Sekcji przenieść siedzibę Sekcji począwszy od najbliższego Zebrania Ogólnego do Warszawy, co zostało zaakceptowane przez Zebranie Ogólne.

b) Sprawozdanie Sekcji Gazu Ziemnego złożył kol. inż. Staszkiewicz:

W okresie sprawozdawczym działalność Sekcji była ograniczona z powodu zajęć zawodowych członków w związku z rozbudową sieci rurociągów gazu ziemnego.

Zarząd Sekcji odbył 2 zebrania. Jedno w dniu 15 XII 1937, drugie w dniu 15 V 1938. Na zebraniach tych wybrano komisję dla opracowania przepisów budowy gazociągów na gaz ziemny, oraz dla opracowania przepisów instalacyj gazowych wewnętrznych na gaz ziemny. Prace komisji są w toku.

Ponadto Zarząd zajął stanowisko w sprawie utworzenia oddziału Zrzeszenia we Lwowie, oraz w sprawie projektu przepisów instalacyjnych.

Członkowie Sekcji opracowują obecnie szereg referatów z dziedziny gazu ziemnego, które zostaną wygłoszone na miesięcznych zebraniach Sekcji.

c) Sprawozdanie Sekcji Wodociągowo-Kanalizacyjnej odczytał kol. I. Piotrowski:

Skład Zarządu Sekcji Wodociągowo-Kanalizacyjnej w roku sprawozdawczym był następujący: przewodniczący — inż. St. Downarowicz, zast. przewodniczącego — inż. Br. Rafalski, sekretarz — I. Piotrowski, zast. sekretarza — inż. J. Przychodzki, członkowie — inż. G. Foltański, inż. A. Konopka, inż. J. Kozłowski, J. Pomorski, inż. Wł. Rabczewski, inż. mgr Z. Rudolf, inż. Wł. Skoraszewski i inż. St. Słowakiewicz. Oprócz tego dokooptowano z poza Warszawy — inż. W. Ałtuchowa, inż. M. Bronikowskiego i dra Orzelskiego, oraz z Warszawy — inż. J. Dziubę, inż. M. Łopuszańskiego i inż. M. Rojowskiego. Delegatem Sekcji Gazowniczej był inż. M. Seifert.

W okresie sprawozdawczym Zarząd Sekcji odbył 8 posiedzeń.

Zarząd Sekcji nakreślił sobie następujący program prac:

1) realizacja uchwał XIX Zjazdu Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych;
2) współpraca z Komitetem Zjazdowym w organizowaniu XX Zjazdu G. W. i T. S.;
3) opracowanie następujących zagadnień:
   a) zasad projektowania wodociągów i kanalizacji miast,
   b) zasad kosztorysowania,
   c) przepisów wykonywania instalacyj wodociągowo - kanalizacyjnych w nieruchomościach,
   d) polskiego słownictwa wodociągowo-kanalizacyjnego,
   e) polskiej bibliografii wodoc.-kanal.,
   f) norm wynagrodzenia za sporządzanie projektów;
4) współpraca z Polskim Komitetem Normalizacyjnym w dziedzinie wodociągowo-kanalizacyjnej;
5) współpraca z zakładami wodociągowymi i badawczymi w zakresie zjawisk korozji;
6) współpraca z organizacjami i władzami w zakresie ustawodawczym;
7) organizowanie kursów w celu dokształcania personelu technicznego;
8) opracowanie wzorowej statystyki wodociągowo-kanalizacyjnej i
9) organizowanie odczytów.

Z powyższego programu nie zostały spełnione zamierzenia w zakresie opracowania zasad kosztorysowania i norm wynagrodzenia za sporządzanie projektów wodociągów i kanalizacji, poza tym nie zostały podjęte prace nad zagadnieniem korozji, oraz nie została opracowana wzorowa statystyka wodoc.-kanal.

Pozostałe części programu zostały wykonane bądź całkowicie, jak przepisy wykonywania instalacyj wodociągowo-kanalizacyjnych w nieruchomościach, projekt norm badania pomp odśrodkowych, słownictwo wodociągowe, opinia o projektach norm rur stalowych, bądź częściowo, jak opracowanie zasad projektowania wodociągów i kanalizacji, polska bibliografia, doszkalanie personelu technicznego, organizowanie odczytów.

Oprócz tego zostały wykonane przez Zarząd Sekcji następujące prace:

1) opracowano nowy regulamin dla sekcyj;
2) przedyskutowano projekt regulaminu dla oddziałów Zrzeszenia i zaproponowano szereg poprawek;
3) omówiono realizację uchwał XIX Zjazdu G. W. i T. S. i wnioski w sprawie realizacji uchwał skierowano do Zarządu Głównego Zrzeszenia;
4) ustalono hasła na XX Zjazd G. W. i T. S.;
5) omówiono programowe referaty zjazdowe i wybrano prelegentów;
6) zwrócono się za pośrednictwem Zarządu Głównego Zrzeszenia do Ministerstwa Przemysłu i Handlu o nadesłanie do zaopiniowania noweli ustawy przemysłowej;
7) omówiono program prac i wytyczne dla komisji opracowującej zasady projektowania wodociągów i kanalizacji;
8) omówiono program kursu dla personelu kierowniczego wodociągów;
9) omówiono sprawę zaopatrzenia w wodę i usuwania nieczystości w zakładach przemysłowych w C. O. P. i uchwalono zwrócić się za pośrednictwem Zarządu Głównego Zrzeszenia do właściwych władz o należyte uregulowanie tych spraw i powołanie komisji międzyministerialnej dla spraw urządzeń zdrowotnych w C. O. P.

Czynne były w Sekcji Wodociągowo-Kanalizacyjnej następujące komisje:

1) instalacyjna,
2) normalizacji rur stalowych,
3) rewizji norm rur żeliwnych,
4) normalizacji armatury wodociągowej,
5) normalizacji badania pomp odśrodkowych,
6) słownictwa wodociągowego,
7) bibliograficzna,
8) regulaminowa.

d) Sprawozdanie Sekcji Techniczno-Sanitarnej odczytał kol. inż. M. Rojowski:

Zarząd Sekcji Techniczno - Sanitarnej odbył w okresie między XIX a XX Zjazdem 4 posiedzenia, w tym 3 posiedzenia wspólnie z Zarządem Sekcji Wodociągowo-Kanalizacyjnej.

Skład Zarządu Sekcji Techniczno-Sanitarnej pozostał ten sam z tym tylko, że na stanowisko sekretarza powołano kol. Michała Rojowskiego. Skład więc Zarządu Sekcji stanowili: inż. mgr Z. Rudolf — przewodniczący, inż. I. Piotrowski — zastępca przewodniczącego, inż. M. Rojowski — sekretarz; członkowie Sekcji: inż. Br. Rafalski, inż. St. Mańkiewicz, inż. St. Słowakiewicz, inż. Wł. Skoraszewski, inż. A. Szniolis, inż. Wł. Rabczewski, inż. J. Dziuba, inż. K. Meyer, inż. C. Bocianowski, inż. E. Stankiewicz. Kooptowani z poza Warszawy: inż. H. Wojciechowski, inż. T. Woźny i inż. S. Zagórski.

Wnioski z referatów i obrad XIX Zjazdu Zrzeszenia w Grudziądzu, a przede wszystkim wnioski z prac dyr. inż. Włodzimierza Rabczewskiego „Zagadnienie poszukiwania wody do zaopatrywania miast i osiedli", inż. mgr Z. Rudolfa „O usuwaniu nieczystości w miejscowościach nieskanalizowanych", inż. inż. Wojciechowskiego i Zagórskiego „O usuwaniu śmieci", przedłożono właściwym władzom, a mianowicie: Prezydium Rady Ministrów, Ministerstwom Spraw Wewnętrznych i Opieki Społecznej, Zarządowi m. st. Warszawy oraz Związkowi Miast Polskich.

Jako główne tematy Sekcji na obecny XX Zjazd Zrzeszenia uchwalono:

1) „Usuwanie śmieci w miastach". — Temat obecnie bardzo aktualny ze względu na obowiązującą już ustawę z marca r. b. o nowelizacji rozporządzenia Pana Prezydenta Rzeczypospolitej o usuwaniu nieczystości i wód opadowych. Wydanie powyższej ustawy idzie po linii wniosków XIX Zjazdu, polegających na ustaleniu konieczności ustawowego unormowania zagadnienia usuwania śmieci w miastach.
2) „Zasady projektowania oczyszczalni ścieków z punktu widzenia technicznego i gospodarczego". — Zagadnienie bardzo aktualne ze względu na wzmożoną obecnie budowę kanalizacji oraz łączącym się z nią problemem oczyszczania ścieków gospodarczych i przemysłowych.
3) „Zabudowa osiedli podmiejskich a kwestia zaopatrywania w wodę i usuwania nieczystości". Sprawa również zasadnicza w związku ze wzmożoną urbanizacją naszych osiedli.
4) „Wentylacja pomieszczeń mieszkalnych w myśl wymagań nowoczesnego budownictwa". — Zagadnienie ważne i pilne w związku z zaniedbanym u nas problemem zaopatrzenia ludności w mieszkania higieniczne.

Tematy referatów z zakresu powyższych głównych haseł zostały zgłoszone przez kilku referentów.

Zdaniem Sekcji, tematy główne na Zjazdy winny stanowić prace programowe Zrzeszenia.

W związku z XX Zjazdem Sekcja Techniczno-Sanitarna wraz z Sekcją Wodociągowo-Kanalizacyjną przesłały wspólnie wniosek Zarządowi Głównemu, aby wydać broszurę, zawierającą wnioski, uchwalone na Zjazdach Zrzeszenia z ostatnich 20 lat. Uchwalono również, aby powołać na każdy Zjazd wspólnie dla Sekcji Techniczno-Sanitarnej i Wodociągowo-Kanalizacyjnej, oraz wspólnie dla obu Sekcyj Gazowniczych specjalnych referentów prasowych spośród członków Zrzeszenia, którzy, nawiązując kontakt z prasą, przyczynią się do wydatniejszej pracy i propagandy sprawy, oraz zostawią przez to trwały materiał redakcyjny.

Zarząd Sekcji wyraził pogląd, że ilość artykułów fachowych w piśmie naszym „Gaz, Woda i Technika Sanitarna" w zakresie wodociągów, kanalizacji i techniki sanitarnej nie odpowiada wymaganiom tak dużej i poważnej organizacji, jaką jest nasze Zrzeszenie. Powodem takiego stanu jest, zdaniem Sekcji, głównie nieopłacanie artykułów, co jest stosowane w innych pismach fachowych. Dla podniesienia poziomu jedynego organu należałoby zwracać baczną uwagę na treść prac, unikając artykułów reklamowych oraz ostrych polemik, zniechęcających do pisania. Zarząd Sekcji zwrócił się z wnioskiem do Zarządu Głównego, aby Zrzeszenie podjęło starania w niektórych instytucjach finansowych w celu uzyskania stałych subsydiów na pismo.

Sekcja Techniczno - Sanitarna brała udział w opracowaniu regulaminów sekcyj i oddziałów. Rozpoczęta została również praca nad normalizacją części domowych urządzeń wodociągowo-kanalizacyjnych. Pracy tej podjął się kol. inż. Skoraszewski, który z ramienia Sekcji będzie referentem tej sprawy w Polskim Komitecie Normalizacyjnym.

W związku z wydaniem ustawy o usuwaniu śmieci Sekcja będzie musiała dążyć do pogłębienia swych prac w dziale usuwania śmieci, pociągając do współpracy kierowników miejskich zakładów oczyszczania, którzy winni stać się członkami Zrzeszenia.

ad 5) Skarbnik Zrzeszenia — kol. inż. J. Kłosiński przedłożył następujące s p r a w o z d a n i e k a s o w e:

B i l a n s
na dzień 1 IV 1938 r.

A k t y w a:

1. Kasa			zł	113,06
2. P. K. O.			„	4 716,60
3. Ruchomości			„	746,75
4. Dłużnicy:				
a) Sekcja Gazownicza Gazu Ziemnego .	zł	244,70		
b) Redakcja „Gaz, Woda i Techn. Sanit."	„	353,—		
c) Różni	„	132,50		
d) Komitet Miejscowy XX Zjazdu . .	„	178,05	„	908,25
5. K. K. O.:				
Nr 23 981 a (fund. styp. im. ś. p. Lieberta) .	zł	2 529,60		
Nr 23 982 a (fund. styp. Szkoły Przemysłowej)	„	2 335,80	„	4 865,40
6. Składki ult. 1937 r.			„	772,—
7. Składki za 1937 r.			„	1 279,—
			zł	13 401,06

P a s y w a:

1. Fundusz Dokształcania Inżynierów Gazowników i Wodociągowców .	zł	2 735,60
2. Fundusz Stypendialny im. śp. Lieberta	„	2 529,60
3. Fundusz Stypendialny dla ucznia Szkoły Przemysłowej w Bydgoszczy .	„	2 335,80
4. Sumy przechodnie	„	22,—
5. Fundusz Organizacyjny Zjazdowy .	„	1 215,07
6. Składki za 1938 r.	„	706,—
7. Przewyżka dochodów nad rozchodami za rok budżetowy 1937/38 . . .	„	3 856,99
	zł	13 401,06

R a c h u n e k s t r a t i z y s k ó w
za okres od 1 IV 1937 do 31 III 1938 r.

W y d a t k i:

1. Subsydium dla Sekcji Gazu Ziemnego			zł	750,—
2. Subsydium dla Sekcji Gazu Sztucznego			„	240,—
3. Biuro Prezesa w Bydgoszczy do dnia 1 VII 1937 r.			„	341,12
4. Wyjazdy i delegacje			„	883,95
5. Koszty ogólne			„	964,66
6. Koszty administracyjne			„	3 116,—
7. Redakcja „Gaz, Woda i Techn. San.":				
a) prenumerata . .	zł	3 026,—		
b) subsydium . . .	„	1 000,—	„	4 026,—
Do przeniesienia			zł	10 321,73
Z przeniesienia			zł	10 321,73
8. Składki do stowarzyszeń			„	307,10
9. Świadczenia socjalne			„	27,64
10. Odpisano na straty — składki ult. 1937 r.			„	34,—
11. Przewyżka dochodów nad rozchodami .			„	3 856,99
			zł	14 547,46

D o c h o d y:

1. Zysk z poprzedniego okresu budżetowego	zł	5 109,17
2. Biuro Prezesa w Bydgoszczy do dnia 1 IV 1937 r.	„	125,44
3. Koszty manipulacyjne w P. K. O. . .		11,85
4. Komitet Miejscowy XIX Zjazdu . .	„	1 554,—
5. Składki członkowskie za 1937 r. . .	„	7 747,—
	zł	14 547,46

Następnie kol. inż. W. Sobierański — przewodniczący K o m i s j i R e w i z y j n e j — odczytał protokół tej Komisji:

„Komisja Rewizyjna Polskiego Zrzeszenia Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych po otrzymaniu:

1) bilansu zamknięcia z aneksami za rok sprawozdawczy 1937/38,
2) preliminarza budżetowego na rok budżetowy 1938/39

dokonała zgodnie z § 9 statutu Zrzeszenia w dniach 13—20 czerwca 1938 r. czynności rewizyjnych i stwierdziła co następuje:

1) bilans otwarcia na dzień 1 kwietnia 1937 r. zgodny jest z bilansem zamknięcia na dzień 31 marca 1937 r.,
2) wszystkie zapisy do ksiąg zgodne są z dokumentami,
3) bilans zamknięcia na dzień 31 marca 1938 r., zamknięty po stronie aktywów i pasywów kwotą zł 13 401,06, wykazuje w pasywach przewyżkę dochodów nad rozchodami w sumie zł 3 856,99,
4) wykonanie budżetu w roku sprawozdawczym w odniesieniu do preliminarza wykazuje zmniejszenie dochodów o zł 7 087,15 oraz wydatków zł 8 960,57 w stosunku do preliminowanych kwot,
5) sporządzony preliminarz budżetowy na rok 1938/39 jest realny i może być zrealizowany w całości, o ile składki członkowskie będą ściągnięte w 100%.

Poza tym Komisja Rewizyjna uznała za wskazane zalecić:

a) wystosowanie przez Zarząd wezwania do Sekcji Gazu Ziemnego o niezatrzymywanie składek członkowskich, gdyż Sekcja Gazu Ziemnego, posiadając swój budżet zł 750, winna się w nim zamknąć, względnie, jeżeli jej nie wystarcza, wystąpić o powiększenie, a nie przekraczać rok rocznie swego budżetu, zużywając na swoje cele składki członkowskie, które winny być natychmiast po osiągnięciu przekazywane Zarządowi,

b) zwrócić uwagę Zarządu, że odsetki od funduszu dla Szkoły Przemysłowej w Bydgoszczy winny być przekazywane tej Szkole; wobec nieprzekazania w r. b. kwoty odsetek w wysokości zł 23,12 dla uniknięcia trudności rachunkowych pokryć ją z przewyżki dochodów nad roz-

chodami, powiększając jednocześnie o tę sumę fundusz stypendialny,

c) zwrócić uwagę Zarządu na bardzo mały ruch (wydatkowanie) funduszu, przeznaczonego na dokształcanie i wyjazdy inżynierów gazowników i wodociągowców.

Równocześnie Komisja Rewizyjna sprawdziła wszystkie książki Redakcji czasopisma „Gaz, Woda i Technika Sanitarna" za rok 1937/38 i stwierdziła zgodność zapisów z dokumentami, przy czym zauważyła, że w wykonaniu budżetu za rok 1937/38 w dziale wydatków w poz. 6 „różne" przekroczono preliminarz o zł 380,70, obejmując tą rubryką wydatki, związane z delegacjami na zjazdy i posiedzenia Zarządu, które to wydatki kwalifikują się do specjalnego konta i winny być przewidywane w preliminarzu; zauważono również w bilansie na dzień 31 III 1938 r. po stronie biernej w pozycji 5 „fundusz redakcyjny" w kwocie zł 7 883,92, która to kwota nie ma wyraźnego przeznaczenia, oraz wydaje się za wysoką w odniesieniu do ogólnej sumy bilansowej zł 10 295,91.

Przedstawiony preliminarz Redakcji „Gaz, Woda i Technika Sanitarna" w kwocie zł 22 640 na rok 1938/39 winien być po stronie dochodów uzgodniony zawczasu ze subwencjonującymi Redakcję instytucjami.

Na zakończenie Komisja Rewizyjna wnosi na XX Walne Zgromadzenie Polskiego Zrzeszenia Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych o udzielenie Zarządowi i Redakcji czasopisma „Gaz, Woda i Technika Sanitarna" absolutorium."

Po dyskusji nad sprawozdaniem, w której głos zabierali: kol. kol. B. Łastowski, inż. T. Staszkiewicz, inż. W. Petrozolin, inż. B. Klimczak, dr inż. B. Roga, inż. M. Łopuszański i inż. J. Kozłowski, Komisja Rewizyjna postawiła wniosek o udzielenie Zarządowi Głównemu oraz Redakcji czasopisma „Gaz, Woda i Technika Sanitarna" absolutorium.

Sprawozdanie kasowe zostało przyjęte i Zarządowi Głównemu udzielono absolutorium.

ad 6) Kol. inż. J. Kłosiński przedłożył następujący preliminarz na 1938/39 rok:

Projekt preliminarza
na rok 1938/39.

Przychód:

1.	200 członków zwyczajnych opłacających po zł 24 rocznie	zł 4 800,—	
	50 członków zwyczajnych opłacających po zł 12 rocznie	„ 600,—	zł 5 400,—
2.	Członkowie wspierający:		
	a) gazownie	zł 2 530,—	
	b) zakł. wodociągowe	„ 1 300,—	
	c) firmy przemysłowe	„ 1 400,—	„ 5 230,—
3.	Wpływy zaległych składek z poprzednich lat i różni dłużnicy		„ 1 000,—
	Do przeniesienia		zł 11 630,—
	Z przeniesienia		zł 11 630,—
4.	Pozostałość ze Zjazdu w Katowicach		„ 1 500,—
5.	Fundusz specjalny na dokształcanie i wyjazdy inżynierów gazowników i wodociągowców za granicę:		
	a) pozostałość z ub. r.	zł 2 735,60	
	b) firma „Ruropol" w roku 1938/39	„ 2 500,—	„ 5 235,60
6.	Fundusz Organizacyjny Zjazdowy		„ 1 215,07
7.	Wpływ za brosz. inż. Wyżnikiewicza		„ 150,—
			zł 19 730,67

Rozchód:

1.	Utrzymanie biura	zł 4 000,—
2.	Porto i rozmowy telefoniczne	„ 500,—
3.	Składki do stowarzyszeń	„ 400,—
4.	Subsydium dla sekcyj	„ 746,—
5.	Wyjazdy i deleg. członków Zrzeszenia	„ 2 000,—
6.	Prenumerata czasopisma „Gaz, Woda i Technika Sanitarna"	„ 2 800,—
7.	Subsydium dla Redakcji „Gaz, Woda i Technika Sanitarna"	„ 1 000,—
8.	Dokształcanie inżynierów gazowników i wodociągowców i wyjazdy za granicę	„ 5 235,60
9.	Subsydium dla oddziałów Zrzeszenia	„ 1 500,—
10.	Koszty związane z przyjęciem cudzoziemców itp. w związku ze Zjazdem	„ 1 215,07
11.	Różne nieprzewidziane	„ 184,—
12.	Dotacja do funduszu stypendialnego dla ucznia Szkoły Przemysłowej w Bydgoszczy	„ 100,—
13.	Inż. Wyżnikiewiczowi ze sprzedaży broszurek	„ 50,—
		zł 19 730,67

Po dyskusji, w której brali udział kol. kol. inż. W. Petrozolin, dr inż. B. Roga, inż. J. Kłosiński i inż. J. Kozłowski, preliminarz budżetowy na rok 1938/39 przyjęto jednomyślnie.

ad 7) Sprawozdanie Redakcji czasopisma „Gaz, Woda i Technika Sanitarna" przedłożył przewodniczący Komitetu Redakcyjnego — inż. M. Seifert:

Rocznik XVII (1937 rok) wyszedł już pod rozszerzonym tytułem: „Gaz, Woda i Technika Sanitarna". Równocześnie wydawnictwo zmieniło nieco szatę zewnętrzną, otrzymując lepszy papier i lepsze klisze.

Objętość rocznika w stosunku do poprzedniego pozostała niezmieniona. Poza tym wydano w roku 1937 3 790 odbitek, w tym 2 340 autorskich.

Fundusze wydawnictwa trzymają się nadal na poziomie, ustabilizowanym już od paru lat.

Rachunek strat i zysków za okres sprawozdawczy obraca się w ramach uchwalonego budżetu, wykazując nawet pewną nadwyżkę, przelaną na Fundusz Redakcyjny.

Budżet na rok 1938/39 ułożony został na podstawie wyników osiągniętych w roku zeszłym, przy czym o osiągniętą na druku oszczędność w kwocie 2 000 zł powiększono pozycję honorariów.

Bilans na dzień 31 III 1938 r.

Stan czynny:

1. Kasa	zł	633,72
2. Pocztowa Kasa Oszczędności	„	5 689,14
3. Efekty (Pożyczka Narodowa)	„	150,—
4. Dłużnicy	„	3 356,15
5. Urządzenie biurowe	„	421,90
6. Wydawnictwa	„	45,—
	zł	10 295,91

Stan bierny:

1. Zrzeszenie G. W. i T. S.	zł	57,—
2. Drukarnia Polska	„	581,95
3. Inni Wierzyciele	„	559,48
4. Fundusz na Dubiosa	„	1 213,56
5. Fundusz Redakcyjny	„	7 883,92
	zł	10 295,91

Rachunek strat i zysków
za czas od 1 IV 1937 r. do 31 III 1938 r.

Wydatki:

a) Rzeczowe:

Druk i klisze	zł	8 113,21		
Honoraria i odbitki	„	924,66		
Porta i stemple	„	640,28		
Wydatki kancelaryjne	„	483,10		
Podatki	„	125,25		
Różne	„	1 130,70	zł	11 417,20
b) Personalne:				
Pobory	zł	7 800,—		
Ubezpieczalnia	„	661,92		
Remuneracje	„	650,—	zł	9 111,92
c) Odpisy:				
Amortyzacja urządz. biur.	zł	112,50		
Dłużnicy odpis.	„	231,—		
Odpis na Fund. Redakcyjny	„	983,29	zł	1 326,79
			zł	21 855,91

Dochody:

Subwencje:				
Związek G. G. i Z. W.	zł	5 400,—		
Zrzeszenie G. W. i T. S.	„	1 000,—		
Gazownia — Warszawa	„	2 000,—		
Komitet Org. XIX Zjazdu	„	1 000,—	zł	9 400,—
Ogłoszenia			„	6 464,60
Prenumerata			„	5 807,11
Wydawnictwa			„	167,42
Odsetki			„	16,78
			zł	21 855,91

Sprawdzono:
Warszawa, dnia 20 czerwca 1938 r.
Komisja Rewizyjna Polskiego Zrzeszenia Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych:
(—) Inż. J. Łepkowski. *(—) Inż. R. Rzeszoś.*

Budżet na rok 1938/39.

Wydatki:

a) Rzeczowe:

Druk i klisze	zł	9 000,—		
Honoraria i odbitki	„	3 000,—		
Porta i stemple	„	650,—		
Wydatki kancelaryjne	„	500,—		
Podatki	„	120,—		
Różne	„	500,—	zł	13 770,—
b) Personalne:				
Pobory	zł	8 160,—		
Ubezpieczalnia	„	600,—	„	8 760,—
c) Odpisy:				
Amortyzacja urządz. biur.			„	110,—
			zł	22 640,—

Dochody:

Subwencje:				
Związek G. G. i Z. W.	zł	5 400,—		
Zrzeszenie G. W. i T. S.	„	1 000,—		
Gazownia — Warszawa	„	2 000,—		
Komitet Org. XX Zjazdu	„	500,—	zł	8 900,—
Ogłoszenia			„	7 500,—
Prenumerata			„	5 800,—
Wydawnictwa			„	440,—
			zł	22 640,—

W dyskusji zabierali głos kol. kol. dr inż. B. Roga, inż. Z. Rudolf, L. Piekarski, inż. J. Przychodzki, I. Piotrowski i inż. J. Kozłowski, po czym przyjęto sprawozdanie i preliminarz budżetowy, oraz udzielono Redakcji absolutorium.

ad 8) Na prezesa Zrzeszenia wysunięta została tylko jedna kandydatura — kol. inż. W. Rabczewskiego.

Prezesem Zrzeszenia na rok 1938/39 został wybrany przez aklamację inż. Włodzimierz Rabczewski.

ad 9) Na członków Zarządu Głównego wysunięto kandydatury kol. kol. inż. Bogdana Benedyktowicza, inż. Tadeusza Jankowskiego, inż. Bronisława Klimczaka, inż. Antoniego Kotowicza, inż. Jana Kozłowskiego, dr Tadeusza Orzelskiego, Ignacego Piotrowskiego i inż. Stefana Sulimirskiego, których wybrano jednogłośnie.

ad 10) Na członków Komisji Rewizyjnej wysunięto kandydatury kol. kol. inż. Wacława Sobierańskiego — jako przewodniczącego, inż. Stanisława Gundlacha, inż. Jerzego Łepkowskiego i inż. Jana Przychodzkiego — jako członków, na zastępców: Juliusza Pisulę i inż. Romualda Rzeszosia, których wybrano jednogłośnie.

Na członków Sądu Koleżeńskiego wysunięto kandydatury kol. kol.: inż. Emila Pi-

wońskiego, inż. Mieczysława Seiferta i inż. Czesława Swierczewskiego, których wybrano jednogłośnie.

ad 11) Stały Zjazdowy Komitet Łącznikowy zatwierdzono w następującym składzie:

przewodniczący: kol. inż. Włodzimierz Rabczewski, wiceprzewodniczący: kol. inż. Czesław Swierczewski, członkowie: kol. kol. inż. Józefa Czaplicka, inż. Bolesław Dalbor, inż. Czesław Kłobukowski, inż. Jan Kłosiński, inż. Jan Kozłowski, inż. Michał Łopuszański, Adam Myszkowski, Ignacy Piotrowski, inż. Bronisław Rafalski, dr inż. Błażej Roga i inż. mgr Zygmunt Rudolf.

ad 12) Zarządy poszczególnych Sekcyj zatwierdzono w następującym składzie:

Sekcja Gazownicza Gazu Sztucznego:

przewodniczący: inż. Jan Kłosiński
zastępca: inż. Edward Bartlet
sekretarz: inż. Andrzej Grossman
zastępca: dr inż. Błażej Roga
członkowie: kol. kol. dr inż. Jarosław Doliński, inż. Czesław Swierczewski, inż. Antoni Dziurzyński, inż. Józefa Czaplicka
Zastępcy: kol. kol. inż. Bolesław Dalbor, inż. Stanisław Gundlach, inż. Tadeusz Jankowski i Juliusz Pisula.

Sekcja Gazownicza Gazu Ziemnego:

przewodniczący: kol. inż. Marian Wieleżyński
wiceprzewodniczący: kol. inż. Stefan Dażwański
członkowie: kol. kol. Zygmunt Biluchowski, inż. Jerzy Gigiel, inż. Jerzy Kozicki, inż. Stefan Krajewski, inż. Emil Piwoński, inż. Tadeusz Staszkiewicz, inż. Stefan Sulimirski, inż. Bruno Szymański i inż. Jan Wójcicki.

Sekcja Wodociągowo - Kanalizacyjna:

przewodniczący: kol. inż. Stanisław Downarowicz
wiceprzewodniczący: kol. Ignacy Piotrowski
sekretarz: kol. inż. Wacław Błaszczyk
członkowie: kol. kol. inż. Bronisław Rafalski, inż. Jan Przychodzki, inż. Gustaw Foltański, inż. Alfred Konopka, inż. Jan Kozłowski, Jan Pomorski, inż. Włodzimierz Rabczewski, inż. mgr Zygmunt Rudolf, inż. Włodzimierz Skoraszewski, inż. Stanisław Słowakiewicz, inż. Włodzimierz Ałtuchow, inż. Maurycy Bronikowski, dr Tadeusz Orzelski, inż. Józef Dziuba, inż. Michał Łopuszański, inż. Michał Rojowski, inż. Zygmunt Wendrowski, inż. Mieczysław Seifert.

Sekcja Techniczno-Sanitarna:
przewodniczący: kol. inż. mgr Zygmunt Rudolf
wiceprzewodniczący: kol. Ignacy Piotrowski
sekretarz: kol. inż. Michał Rojowski
członkowie: kol. kol. inż. Bronisław Rafalski, inż. Stanisław Słowakiewicz, inż. Włodzimierz Skoraszewski, inż. Aleksander Szniolis, inż. Włodzimierz Rabczewski, inż. Józef Dziuba, inż. Kazimierz Meyer, inż. Henryk Przyłęcki, inż. Czesław Bocianowski, inż. Edward Stankiewicz, inż. Henryk Wojciechowski, inż. Tadeusz Woźny i inż. Zagórski.

ad 13) Sprawę oznaczenia miejsca XXI Walnego Zgromadzenia Zrzeszenia oraz XXI Zjazdu Polskich Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych przekazano Zarządowi Głównemu do załatwienia na prawach Walnego Zgromadzenia.

ad 14) *a)* W związku ze prawozdaniem kasowym za rok 1937/38 kol. Alfons Jankowski zakomunikował, że firma J. A. Krausse, Warszawa — Oddział „Denso" deklaruje na fundusz dokształcania w Szkole Przemysłowej w Bydgoszczy roczną stałą wpłatę zł 250. Przewodniczący złożył firmie podziękowanie za tę deklarację.

b) Kol. L. Piekarski zreferował sprawę odbycia pielgrzymki gazowników, wodociągowców i techników sanitarnych do Częstochowy i zgłosił wniosek:

„Przywiązanie do tradycji i poszanowania przeszłości jest cechą każdego kulturalnego, dojrzałego i wyrobionego narodu. Polacy od zarania swej niepodległości wysoko nieśli sztandar miłości i ukochania największych świętości człowieka. Bóg, Ojczyzna, Naród i Rodzina nie były czczymi wyrazami: były i są one wyryte w sercach wszystkich prawych synów Polski, wyssane z piersi Matki - Polki, odczuwane każdym fibrem naszego jestestwa. To też wszelkie zakusy, skądkolwiek pochodziłyby, o ile dążą do zbeszczeszczenia lub

bezczelnych napaści na wiarę rzymsko-katolicką i jej kapłanów, na całość, niepodległość i majestat naszej Ojczyzny, na wolność Narodu i świętość domowego ogniska, będą należycie i po męsku odparte. Wszak naród Polski, nie grobu Chrystusa, lecz wiary Chrystusowej bronił i broni przed wszelkimi zakusami barbarzyńców i bezbożników.

Zebrani na XX Zjeździe jubileuszowym w Katowicach i Chorzowie gazownicy, wodociągowcy i technicy sanitarni polscy — w dążeniu swym do tych wielkich ideałów miłości Boga, Ojczyzny, Narodu i Rodziny i celem złożenia kornego hołdu u stóp Najświętszej Marii Panny Królowej Korony Polskiej i uproszenia Jej łask dla Narodu Polskiego i rodzin swych — postanawiają odbyć zbiorową pielgrzymkę na Jasną Górę, polecając i nakładając obowiązek na Zarząd Zrzeszenia Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych Polskich oraz na Zarząd Związku Gospodarczego Gazowni i Zakładów Wodociągowych w Państwie Polskim zorganizowania pielgrzymki w najbliższym czasie.

Celem zaś zadokumentowania naszych uczuć zawiesić w kaplicy Matki Boskiej Częstochowskiej — wzorem pradziadów, dziadów i ojców naszych — ryngraf na wieczną rzeczy pamiątkę".

Po dyskusji wniosek o odbycie pielgrzymki do Częstochowy przekazano Zarządowi Głównemu do załatwienia na prawach Walnego Zgromadzenia.

c) Kol. inż. J. Kozłowski zgłosił wniosek o powołanie komisji redakcyjnej dla wniosków XX Zjazdu.

Uchwalono powołać komisje redakcyjne w składach: dla Sekcyj Gazowniczych Gazu Sztucznego i Ziemnego — kol. kol. J. Czaplicka, A. Dziurzyński, M. Seifert i T. Staszkiewicz;

dla Sekcji Wodociągowo-Kanalizacyjnej i Techniczno-Sanitarnej — kol. kol. St. Downarowicz, I. Piotrowski, Z. Rudolf i M. Rojowski.

Wobec wyczerpania porządku obrad Walne Zgromadzenie zamknięto o godz. 23.

Drugi dzień obrad: 24 czerwca.

Prace zjazdowe rozpoczęto w tym dniu o godz. 8 rano posiedzeniami sekcyjnymi.

Połączone Sekcje gazownicze (gazu sztucznego i gazu ziemnego) obradowały w licznym komplecie przeszło 70 osób pod przewodnictwem początkowo dyr. Dziurzyńskiego, później dyr. Swierczewskiego.

W zastępstwie nieobecnego inż. B. Szymańskiego referat o „Stosowaniu skroplonego gazu ziemnego w gospodarstwie domowym" przedstawił inż. T. Staszkiewicz.

Referat wywołał obszerną dyskusję, w czasie której prof. Brodzic - Lipiński podał parę ciekawych faktów, dotyczących produkcji w Szwajcarii przed wojną wysokokalorycznego gazu z oleju gazowego, nabywanego chętnie w stanie skomprymowanym przez hotele górskie itp. odbiorców.

Również i następny referat inż. J. Zawidzkiego p. t. „Zalety paliwa gazowego i jego wszechstronne zastosowanie w przemyśle i rzemiośle" zakończył się ożywioną dyskusją i wysunięciem przez inż. Hofmokla wniosku w sprawie unormowania całokształtu gospodarki energetycznej w Polsce, a zwłaszcza współpracy poszczególnych form energii — w miejsce obserwowanej dziś niejednokrotnie zabójczej konkurencji.

Aktualne problemy techniczne w koksownictwie oraz kwestia nadwyżkowego gazu koksowniczego z punktu widzenia możliwości gazyfikacyjnych zostały bardzo szczegółowo omówione w trzech referatach:

dra inż. M. Chorążego: „Postępy w dziedzinie koksownictwa w ostatnim dziesięcioleciu z uwzględnieniem koksownictwa polskiego",

dra inż. B. Rogi i dra inż. M. Chorążego (przedstawionym przez dyr. Rogę): „Zastosowanie gazu koksowniczego dla gazyfikacji Polskiego Zagłębia Węglowego",

inż. Z. Warczewskiego: „Możliwości zużytkowania gazu koksowniczego w hutnictwie".

Referaty te poddano również obszernej dyskusji, akceptując tezy pp. Rogi i Chorążego w sprawie wykorzystania gazów koksowniczych dla gazyfikacji polskiego zagłębia węglowego, oraz tezy p. Warczewskiego w sprawie możliwości gazyfikacji naszego hutnictwa żelaza.

Ogólne zainteresowanie wywołała podana przez generalnego sekretarza P. K. En. p. inż. Siwickiego wiadomość o powstaniu w łonie P. K. En. specjalnej komisji, celem opracowania w terminie 2-letnim ogólnego planu energetycznego, który by wyznaczył na terenie całego Państwa każdej formie energii określone pole działania, najwłaściwsze z punktu widzenia ogólnej gospodarki i obronności.

Po zakończeniu obrad uczestnicy wyszli przed gmach Sejmu, gdzie zajechał samochód ciężarowy Gazowni Warszawskiej, który odbył drogę z Warszawy do Katowic na gazie miejskim. Szczegółowych wyjaśnień dotyczących wyposażenia wozu i wyników jego próbnych jazd udzielił inż. J. Kłosiński.

Równocześnie odbyło się posiedzenie referatowe połączonych Sekcyj wodociągowo-kanalizacyjnej i techniczno-sanitarnej, przy udziale 40 osób. Obradom przewodniczyli inż. mgr Rudolf i dyr. Bronikowski. Na posiedzeniu tym wygłoszono następujące referaty:

Doc. T. Kirkor — „Wody wgłębne m. st. Warszawy i okolicy". W dyskusji nad referatem poruszono przede wszystkim konieczność prowadzenia systematycznych badań wód wgłębnych na terenie całej Polski, a w pierwszym rzędzie na terenie C. O. P. Odpowiedni wniosek zgłosił inż. mgr Z. Rudolf.

Inż. J. Stiksa — „Nowe drogi w dziedzinie oczyszczania ścieków kanałowych".

Doc. T. Kirkor — „Zasady oczyszczania ścieków na polach irygowanych. Wykorzystywanie ścieków dla rolnictwa".

Inż. H. Przyłęcki — „Zasady projektowania oczyszczalni ścieków z punktu widzenia technicznego i gospodarczego".

Nad trzema ostatnimi referatami, jako traktującymi o zagadnieniu oczyszczania ścieków, dyskusja odbyła się wspólna. Zabierali w niej głos pp. inż. Bronikowski, Wojnarowicz, Kulmatycki, Wendrowski, Sobczak, Przychodzki, Knauer, Uthe, Rudolf. Omawiano kwestie poruszone we wnioskach, zgłoszonych na zakończenie referatów przez doc. Kirkora i inż. Przyłęckiego — sprawę pól irygacyjnych, ich opłacalności i możliwości ich obecnego stosowania, sprawę usytuowania oczyszczalni, oraz stosowania bądź to jednej oczyszczalni dla całego miasta, bądź też oczyszczalni rejonowych, zagadnienie współpracy inżynierów budowlanych z inżynierami chemikami przy budowie i eksploatacji oczyszczalni, oraz sprawę ich kształcenia. Wszystkie zgłoszone przez referentów wnioski przekazano Sekcjom wodociągowo-kanalizacyjnej i techniczno-sanitarnej Zrzeszenia do szczegółowego rozpatrzenia i przedyskutowania.

Następna grupa referatów poświęcona była zagadnieniu usuwania śmieci w miastach:

Inż. mgr Z. Rudolf — „Usuwanie śmieci w myśl nowej ustawy w dn. 31 III 1938 r.".

Inż. H. Wojciechowski — „Wysypiska a względy higieniczne i gospodarcze".

Inż. K. Meyer — „Zagadnienie wywózki śmieci w dobie obecnej".

W dyskusji nad tą grupą referatów uznano za konieczne zwołanie na jesieni r. b. konferencji kierowników zakładów oczyszczania miasta; do organizacji konferencji upoważniono p. dyr. inż. K. Meyera; poza tym dyskutowano nad możliwością ekonomiczną i techniczną przemiany energii cieplnej śmieci na energię elektryczną, oraz nad koniecznością prowadzenia odpowiednich badań nad składem śmieci w poszczególnych miastach. Część zgłoszonych wniosków uchwalono przedstawić na plenarnym zebraniu Zjazdu, resztę przekazano Sekcji techniczno-sanitarnej do rozpatrzenia.

O godzinie 12 przystąpiono do Walnego Zgromadzenia Związku Gospodarczego G. i Z. W.

Protokół

XX Walnego Zgromadzenia Związku Gospodarczego Gazowni i Zakładów Wodociągowych w P.P. odbytego w Katowicach w dniu 24 czerwca 1938.

XX Zwyczajne Walne Zgromadzenie członków Związku Gospodarczego Gazowni i Zakładów Wodociągowych w P. P. odbyło się o godzinie 12 w sali Sejmu Śląskiego w Katowicach.

Przewodniczył Zgromadzeniu prezes Związku inż. Antoni Dziurzyński, dyrektor Gazowni Miejskiej w Poznaniu, który, otwierając obrady, stwierdził, że Walne Zgromadzenie jest prawomocne, gdyż zwołane jest przez Zarząd zgodnie z wymaganiem § 12 statutu Związku przez ogłoszenie w czasopiśmie „Gaz, Woda i Technika Sanitarna", oraz przez listowne powiadomienie wszystkich członków Związku.

Na sekretarza Walnego Zgromadzenia przewodniczący zaprosił inż. Jana Kozłowskiego.

Porządek obrad przyjęto następujący:

1) Sprawdzenie pełnomocnictw delegatów.
2) Przyjęcie protokółu XIX Walnego Zgromadzenia z dnia 22 czerwca 1937 r. w Grudziądzu.
3) Sprawozdania Zarządu za rok 1937/38: ogólne i rachunkowe, protokół Komisji Rewizyjnej

za rok 1937/38, preliminarz budżetowy na rok 1938/39.

4) Sprawa zatwierdzenia zmienionego statutu Związku.

5) Wybory do Zarządu i Komisji Rewizyjnej.

6) Wolne wnioski.

ad 1) Pełnomocnictwa delegatów zostały sprawdzone zgodnie z § 6 statutu Związku. Stwierdzono, że przybyło na Walne Zgromadzenie 51 osób, reprezentujących 96 głosów, a mianowicie 30 delegatów od gazowni z 60 głosami i 21 delegatów od zakładów wodociągowych z 36 głosami (w tym 2 delegaci Leszna i Rybnika reprezentowali każdy gazownię i wodociąg).

Ogólna ilość członków Związku na dzień 24 czerwca 1938 r. stanowi 84, posiadających 145 głosów, a mianowicie 53 gazownie z 86 głosami i 31 zakładów wodociągowych z 59 głosami, a więc na Walne Zgromadzenie przybyli delegaci, reprezentujący prawie 2/3 wszystkich głosów Związku.

Reprezentowani byli następujący członkowie:

Gazownie:

1. Bielsko	2	głosy	dyr. inż.	Nechay Alfred,
2. Bydgoszcz	4	„	„ „	Klimczak Bronisław,
3. Chełmno	1	„	„	Szupryczyński Jan,
4. Chorzów	1	„	„ inż.	Dalbor Bolesław,
5. Działdowo	1	„	„	Marciniak Franciszek,
6. Gniezno	2	„	„ inż.	Pisula Juliusz,
7. Gostyń	1	„	„ „	Lenartowicz Feliks,
8. Grudziądz	2	„	„ „	Jankowski Tadeusz,
9. Inowrocław	2	„	„ „	Trompeteur Karol,
10. Kalisz	2	„	„ „	Kleindienst Julian,
11. Kościan	1	„	„	Trąbka Franciszek,
12. Kraków	5	„	„ inż.	Mianowski Edward,
13. Leszno	2	„	„ „	Bethge Ludwik,
14. Lwów	5	„	„ „	Piwoński Emil,
15. Łódź	5	„	„ „	Gundlach Stanisław,
16. Mikołów	1	„	„	Babiec Jan,
17. Mysłowice	1	„	„	Brachman K.,
18. Nakło	1	„	„ inż.	Skibiński Franciszek,
19. Oświęcim	1	„	„	Tomasik Stanisław,
20. Poznań	5	„	„ inż.	Dziurzyński Antoni,
21. Pszczyna	1	„	burmistrz	Żmij Józef,
22. Rybnik	1	„	p.	Barański Alojzy,
23. Rzeszów	1	„	dyr. inż.	Gronikowski St.
24. Toruń	2	„	„	Ordoński Juliusz,
25. Warszawa	5	„	dyr. dr inż.	Roga Błażej,
			inż.	Kłosiński Jan,
			„	Sobierański Wacław,
			nacz.	Tybel Józef,
26. W. Hajduki	4	„	inż.	Rostek Antoni,
27. Wolsztyn	1	„	dyr.	Patalas Jan,
	60 głosów.			

Wodociągi:

1. Biała	1	głosy		Gabryś Julian,
2. Białystok	2	„	dyr. inż.	Ałtuchow Włodz.,
3. Brześć n/B.	1	„	nacz. inż.	Bronikowski Maurycy,
4. Częstochowa	2	„	dyr. inż.	Knauer Kazimierz,
5. Chorzów	2	„	wiceprezydent	Dubiel Paweł,
			dyr.	Strzała Ferdynand,
6. Gdynia	2	„	wicedyr.	Korycki Bronisław,
7. Kalisz	1	„	„ inż.	Sikorski Tadeusz,
8. Katowice	3	„	dyr. inż.	Zahaczewski Józef,
9. Kielce	2	„	„ „	Nowodworski Olgierd,
10. Kraków	5	„	„ dr	Orzelski Tadeusz,
11. Leszno	1	„	„ inż.	Bethge Ludwik,
12. Lublin	2	„	„ „	Górecki Eugeniusz,
13. Poznań	5	„	„ „	Kotowicz Antoni,
14. Przemyśl	1	„	„ „	Panczyj Stanisław,
15. Rybnik	1	„		Barański Alojzy,
16. Warszawa	5	„	wicedyr. inż.	Downarowicz St.,
			inż.	Łepkowski Jerzy,
			„	Słowakiewicz Stanisław,
			„	Przychodzki Jan,
			„	Kozłowski Jan.
	36 głosów.			

Poza tym w Walnym Zgromadzeniu przyjmowali udział:

dyr. Czesław Swierczewski, delegat Polskiego Zrzeszenia Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych,

inż. Witold Stanisławski, delegat Związku Miast Polskich,

„ Michał Łopuszański, dyr. Związku Gosp. G. i Z. W.,

„ Jan Baczyński, referent Związku Gosp. G. i Z. W.

„ Józefa Czaplicka, sekr. Red. „Gaz, Woda i Technika Sanitarna".

ad 2) Protokółu XIX Walnego Zgromadzenia z dnia 22 czerwca 1937 r. w Grudziądzu na wniosek dyr. Dalbora nie odczytywano, ponieważ znany jest wszystkim członkom Związku z czasopisma „Gaz, Woda i Technika Sanitarna", w którym był ogłoszony in extenso, a oprócz tego rozesłany był wszystkim członkom wraz ze sprawozdaniem Związku za r. 1936/37. Protokół ten Walne Zgromadzenie przyjęło do zatwierdzającej wiadomości bez dyskusji.

ad 3) Sprawozdanie Zarządu za rok 1937/38 ogólne wygłosił dyrektor Związku inż. M. Łopuszański:

Objazdy zakładów gazowych i wodociągowych przez inżyniera Związku. W roku sprawozdawczym badanie warunków pracy gazowni i wodociągów przez osobisty kontakt inżyniera Związku z tymi zakładami, objęło 22 gazownie i 10 wodociągów. Gdy do tych cyfr dodamy ilości zakładów wizytowanych w roku zeszłym, otrzymamy 43 gazownie i 25 wodociągów. Stanowi to poważny odsetek gazowni, zaś mniej pokaźny wodociągów.

Już na podstawie tych badań ustalić można było zarysy potrzeb gazowni i wyrobić sobie pogląd o ich stanie i możliwościach rozwoju.

Stan gazowni i produkcja gazu. Wybitnie samorządowy charakter gazowni sprowadza gospodarkę gazowni tak dalece do zaspokojenia potrzeb miasta, że czasem sama gazownia ponosi przy tym szkody i straty.

W wyniku załatwiania ogromu codziennych spraw, przy ograniczonym do minimum personelu, dziedzina szerszych badań na polu gazownictwa jest dla gazowni zamknięta. I tu właśnie w całej rozciągłości wybija się na plan pierwszy działalność Związku, który z dalekiego punktu widzenia kojarzy zdobycze techniki i w formie okólników, informacyj, porad itp. podaje do wiadomości zainteresowanym, należącym do Związku gazowniom. W znacznie ograniczonej mierze informacje są udzielane też i gazowniom niezwiązkowym, dla okazania im korzyści płynących ze zrzeszenia się w Związku. Praca ta Związku nie pozostała bez wpływu na rozwój gazownictwa polskiego.

Gazownie coraz bardziej poszukują nowych rynków zbytu gazu i zdobywają go, czy to w przemyśle, czy w instytucjach własnych, względnie zużytkowują gaz nadwyżkowy do podpału retort, kotłów, centralnych ogrzewań we własnej gazowni itp. Również wzrasta i konsumcja prywatna, co zapisać należy na dobro akcji propagandowej, oraz ogólnej poprawy koniunktury gospodarczej. Popyt na produkty uboczne, jak koks i smoła, wzrósł tak dalece, że zainteresowanie gazowni w wydajności gazu ze 100 kg przegazowanego węgla, malało, dążąc do większego uzysku produktów ubocznych.

Inwestycje i renowacje w gazowniach. W dziedzinie inwestycyj wykazują większą aktywność gazownie duże, ponad 1 milion produkcji. Gazownie średniej wielkości, dla braku funduszów, ograniczają się do niezbędnej przebudowy pieców, a mniejsze zakłady nie inwestują wcale. Gazownie w większości zostały nadal dostarczycielkami funduszów dla miast, ograniczając się do remontów, które im zapewniają wegetację. Zasada, że zakład fabryczny może tylko wtedy wygospodarowane fundusze przeznaczyć na potrzeby miasta, o ile ma sam zapewniony rozwój i posiada aparaty w porządku, nie mogła się dotychczas przyjąć i skutkiem tego notujemy smutny fakt unieruchomienia w obecnym roku gazowni w Czempinie.

Fundusze państwowe inwestycyjne, przeznaczone na gazyfikację kraju, zostały udzielone na rurociągi gazu ziemnego.

W kierunku pomocy kredytowej Związek utrzymywał kontakt z Bankiem Gospodarstwa Krajowego i Zarządami miast. Akcja Związku nie pozostała bez skutku, gdyż coraz wyraźniej przybiera realne kształty problem budowy gazowni w Częstochowie oraz przebudowa gazowni w Toruniu. Na poważniejsze inwestycje otrzymały kredyty gazownie w Poznaniu i Krakowie. Dla skutecznego popierania interesów gazowni w tej mierze, Związek rozpisał ankietę. Zapotrzebowanie kredytów w roku bieżącym zgłosiło 29 gazowni, zaś 6 gazowni nie przewidziało inwestycyj. Cyfra zapotrzebowania zgłoszonych funduszów inwestycyjnych wyraża się kwotą zł 5 911 488, w czym objęta jest kwota zł 1 527 928 funduszów posiadanych przez gazownie. Dla porównania podajemy, że w zeszłym roku zgłosiło zapotrzebowanie 37 gazowni, których posiadane fundusze wynosiły zł 1 465 000, zaś potrzebny kredyt 13 milionów złotych. Postulaty inwestycyjne gazownictwa polskiego umieszczone w sprawozdaniu Zarządu za 1936/37 r., zaopiniowane przez autorytatywne organizacje, pozostają nadal aktualne.

Wodociągi i kanalizacja. Inwestycje wodociągowo-kanalizacyjne w miastach na obszarze całego państwa są finansowane analogicznie do lat poprzednich prawie wyłącznie przez Fundusz Pracy. Fundusz Pracy, opierając się na opinii Biura Studiów Budowy Wodociągów i Kanalizacji w Polsce przy Związku Miast Polskich, przyznał miastom na inwestycje wodociągowo - kanalizacyjne kredyty:

w roku		1936/37	1937/38	1938/39
na wodociągi:	gotówką	7 574 500	3 887 000	5 750 000
	w materiale	4 370 000	3 147 000	
na kanalizację:	gotówką	6 199 000	7 849 000	8 000 000
	w materiale	704 800	998 000	
	Razem zł	18 848 300	15 881 000	13 750 000

Obecnie nie jest znana jeszcze suma kredytów materiałowych, jakie będą przyznane w roku 1938/39. Przypuszczać można, że dosięgnie ona kwoty zł 2 000 000 do 3 000 000. Przy uwzględnieniu zadeklarowanego udziału własnego miast na rok 1938/39 w sumie zł 4 137 430, otrzymamy w bieżącym roku budżetowym globalną kwotę do przebudowania na wodociągi i kanalizację złotych 19 887 430, czyli okrągło 20 000 000 zł.

Niezależnie od finansowania prac inwestycyjnych przez Fundusz Pracy, rozwija się sprawa finansowania tak przez Fundusz Pracy, jak również przez Komunalny Fundusz Pożyczkowo-Zapomogowy studiów i projektów w zakresie wodociągów i kanalizacji. Na wniosek Biura Studiów, które bada na miejscu i opiniuje potrzeby poszczególnych miast, zostały dotychczas przyznane na studia i projekty kredyty:

w roku	1936/37	1937/38
z Funduszu Pracy	254 000	174 500
z Komunalnego Funduszu Poż. Zapom.	177 500	156 000
Razem zł	431 500	330 500

W roku budż. 1938/39 przeznaczył Fundusz Pracy na studia i projekty zł 200 000 i spodziewany jest kredyt z Kom. Fund. Poż. Zap. zł 150 000, razem zł 350 000.

W roku 1936/37 pod nadzorem Biura Studiów:

	wodociągi	kanalizacja	oczyszczalnie ścieków	razem
wykonano projektów	36	25	2	63
z tego ukończono proj.	3	3	1	7
pozostało do wykończenia w roku 1937/38	33	22	1	56
W roku 1937/38:				
wykonano proj. zaczętych w roku 1936/37	33	22	1	56
zaczęto w roku 1937/38	18	14	4	36
razem	51	36	5	92
ukończono projektów	12	12	1	25
pozostało do wykończenia w roku 1938/39	39	24	4	67
W roku 1938/39:				
wykonuje się zaczęte proj. w latach poprzed.	39	24	4	67
zaczęto do czerwca r. b. projektów	8	4	1	13
razem	47	28	5	80

Kolegium Rzeczoznawców Biura Studiów rozpatrzyło i zaopiniowało projektów:

	1935/6	1936/7	1937/8
projekty wodociągów	4	5	11
„ kanalizacji	6	5	10
„ oczyszcz. ścieków	—	3	—
razem	10	13	21

Od początku roku budż. 1938/39 do czerwca 1938 Kolegium Rzeczoznawców rozpatrzyło projektów:

wodociągów	3
kanalizacji	4
oczyszczalni ścieków	1
razem	8

Ogółem na 99 projektów finansowanych w latach 1936/37 — 1937/38, rozpatrzyło Kolegium Rzeczoznawców 44 projekty, z tego ukończono i przedłożono władzom do zatwierdzenia 32 projekty, w czym 15 wodociągów, 15 kanalizacji i 2 oczyszczalni ścieków.

Starania o kredyty inwestycyjne. W dalszym staraniu o kredyty inwestycyjne dla gazowni, władze Związku złożyły odpowiednie memoriały Panu Ministrowi Spraw Wewnętrznych w dniu 16 X i Panu Ministrowi Skarbu w dn. 29 XI 1937. Ze względu na to, że przy tego rodzaju wystąpieniach i staraniach niezbędne są należycie umotywowane zestawienia, Związek pismem z dnia 15 XII 1937 r. zwrócił się do wszystkich gazowni z prośbą o przysłanie szczegółowych 4-letnich planów inwestycyjnych i renowacyjnych za lata 1938/39, 1939/40, 1940/41, 1941 42. W wyniku ankiety nadesłało odpowiedzi tylko 35 gazowni, w tym 29 przesłało plany inwestycyjne, a 6 odpowiedziało, że w najbliższych latach nie przewidują inwestycyj.

Szkolnictwo. — a) Z zakresu gazownictwa. W okresie od 9 — 25 maja 1938 r. odbył się w Bydgoszczy kurs dokształcający z zakresu gazownictwa dla pracowników gazowni (gazmistrzów i techników gazowniczych), zorganizowany przez Związek łącznie z Państwową Szkołą Przemysłową w Bydgoszczy. W kursie wzięło udział 23 uczestników z 17 miast Rzplitej, a mianowicie z Warszawy, Krakowa, Łodzi, Bielska, Gniezna, Grudziądza, Jutrosina, Królewskiej Huty, Leszna, Lublina, Mysłowic, Nakła, Śmigla, Środy, Pszczyny, Tczewa i Bydgoszczy.

Program obejmował 100 godzin wykładowych oraz 48 godzin zajęć praktycznych, według następującego podziału: produkcja gazu 24 godz., instalacje gazu 18 godz., zastosowanie gazu 18 godz., administracja gazowni 8 godz., księgowość handlowa 7 godz., mechanika 9 godz., elektrotechnika ogólna 8 godz., matematyka 8 godz. Zajęcia praktyczne w ilości 48 godz. obejmowały przedmioty zawodowe (produkcja gazu, instalacje i zastosowanie gazu, oraz administrację i księgowość handlową). Wykłady odbywały się w Gazowni Miejskiej oraz w Państwowej Szkole Przemysłowej w Bydgoszczy.

Podczas trwania kursu urządzono w dniach 21 — 22 maja dwudniową wycieczkę do Inowrocławia, Torunia, Grudziądza i Chełmna, gdzie kursiści mieli możność zapoznania się z urządzeniami gazowniczymi tych miast, oraz mieli możność zwiedzenia urządzeń firmy Herzfeld i Victorius w Grudziądzu, oraz Polskiej Fabryki Wodomierzy i Gazomierzy w Toruniu.

Na zakończenie kursu urządzono wzorowy pokaz gotowania na gazie oraz wycieczkę kilkogodzinną autobusem, celem zwiedzenia urządzeń gazowych na terenie miasta Bydgoszczy.

Kursantom po egzaminacyjnym sprawdzeniu przyswojenia wykładanych przedmiotów zostały wydane świadectwa.

b) Z zakresu wodociągów. W roku bieżącym Związek projektuje zorganizować w Warszawie dwutygodniowe kursy przeszkoleniowe dla wodociągowców.

Propaganda i zjazd propagandzistów. Doceniając ważność propagandy gazu, którego korzyści użytkowania potrzeba jak najbardziej spopularyzować, Związek uruchomił objazdowe prelekcje propagandowe, z praktycznym pokazem gotowania. Rutynowani propagandziści byli wysyłani do miast, które zgłosiły zapotrzebowanie pokazu, dla przeprowadzenia prelekcji na miejscu. Gazownie zrzeszone w Związku korzystały z 50% obniżki kosztów. Główną trudnością w tej akcji była i jest niemożliwość zorganizowania pewnej grupy gazowni, do przeprowadzenia na ich terenie akcji w jednym czasie, przez co koszta kolejowe prelegentów wyjeżdżających osobno do poszczególnych gazowni zbytnio akcję podrażają. Korzystając z akcji propagandowej gazowni warszawskiej, Związek zakupił ulotki propagandowe i broszurki z opisem działania aparatów i przepisami kucharskimi. Druki te zostały rozsprzedane gazowniom w ilości przeszło 35 000 egzemplarzy.

Jako najpoważniejszą imprezę tego działu wymienić należy zorganizowany ostatnio przez Związek w porozumieniu z gazownią poznańską zjazd propagandzistów w Poznaniu. W stadium tworzenia się propaganda gazu cierpiała dużo na tym, że poszczególne jednostki, zdane na własne siły bez wzorów i oparcia, własnym wyczuciem prowadziły pionierską pracę w tym przedmiocie. To też zjazd propagandzistów cieszył się ogromnym zainteresowaniem gazowni, których delegaci mieli sposobność przy wspólnym kontakcie omówić bliżej wyniki i metody stosowania propagandy. Na zjeździe tym zarysowały się wyraźnie potrzeby, życzenia i braki dotychczas prowadzonej propagandy w gazowniach.

Jakkolwiek przewodnią myślą zjazdu było oznaczenie norm wzorowego pokazu gotowania na gazie, to w dyskusji i referatach ujęto tak bogatą ilość zagadnień propagandowych, że obecnie Związek znalazł nowy materiał do dalszej pracy na tym polu.

Dla wspólnej wymiany doświadczeń i zdobyczy propagandy projektowane jest organizowanie zjazdów corocznie.

Statystyka. W okresie sprawozdawczym biuro Związku opracowało i wydało drukiem 3 statystyki: a) gazowniczą obszerną o 51 rubrykach za 1934/35 r., b) gazowniczą skróconą o 27 rubrykach za 1935/36 r., i c) wodociągową obszerną o 27 rubrykach za 1934/35 r.

O ile zakłady gazowe i wodociągowe nadeślą w porę wypełnione kwestionariusze, to biuro Związku ma zamiar wydać drukiem w jesieni r. b. statystykę gazowniczą skróconą za 1936/37 r., na wiosnę 1939 r. statystykę gazowniczą za 1937/38 r. i statystykę wodociągową za 1936/37. Zarząd zwraca się na tym miejscu do wszystkich zakładów gazowych i wodociągowych z prośbą o poparcie tych zamierzeń przez niezwlekanie nadsyłań wypełnionych kwestionariuszy i przez nabywanie wydawanych statystyk, aby choć w części pokryły się koszty wydawnictwa, zaznaczając przy tym, że opracowania statystyk dokonuje stały, choć szczupły personel biura Związku, co powoduje niską cenę wydawnictwa 2 do 5 zł za egzemplarz, zależnie od jego objętości.

Okólnik Pana Ministra Spraw Wewnętrznych o składkach do Związku. W okólniku nr 3 z dnia 7 stycznia 1938 r. o gospodarce finansowo-budżetowej i ustaleniu preliminarzy budżetowych związków samorządowych na r. 1938/39, Nr SF 11-8-7 (Dziennik Urzędowy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych nr 1 z dn. 10 stycznia 1938 r.) do PP. Wojewodów, Przewodniczących Wydziałów Powiatowych i Prezydentów Miast, wydanym z porozumieniu z Panem Ministrem Skarbu — Pan Minister Spraw Wewnętrznych w uznaniu celowości zrzeszenia się zakładów gazowych i wodociągowych w Związku Gospodarczym Gazowni i Zakładów Wodociągowych zaleca w p. 16 wstawienie do preliminarzy budżetowych związków samorządowych na r. 1938/39 odpowiednich kwot na skład-

ki członkowskie do Związku Gospodarczego Gazowni i Zakładów Wodociągowych.

Opłaty stemplowe. Ponieważ niektóre Urzędy Państwowe wbrew ustawie stemplowej z dnia 7 czerwca 1935 r. art. 144 p. 2 (Dz. Ust. R. P. z 1935 r. nr 64, poz. 404) żądały od zakładów gazowych i wodociągowych opłat stemplowych od składanych podań, Związek Gospodarczy pismem z dnia 23 października 1937 zwrócił się do Ministerstwa Skarbu z prośbą o wydanie okólnika, wyjaśniającego, że wszelkim zakładom i przedsiębiorstwom związków komunalnych przysługuje zwolnienie od opłat stemplowych na podaniach. W odpowiedzi na wystąpienie Związku, Ministerstwo Skarbu udzieliło wyjaśnienia pismem z dnia 28 I 1938 r. Nr D. V. 108/5/38, iż nie widzi potrzeby wydawania specjalnego okólnika, gdyż art. 144 p. 2 wymienionej ustawy stemplowej wyraźnie zwalnia związki komunalne od opłaty stemplowej od podań.

Sprawa podatku od nieruchomości. Sprawa podatku od nieruchomości, zajmowanych przez zakłady wodociągowo-kanalizacyjne i gazowe, nie została dotychczas ostatecznie załatwiona. Ministerstwo Skarbu w dniu 25 XI 1937 r. wydało okólnik L. D. V. 29715/3/37 w sprawie podatku od nieruchomości — w odniesieniu do nieruchomości, zajętych przez przedsiębiorstwa i zakłady związków samorządowych i międzykomunalnych. Okólnik ten wyjaśnił stanowisko Ministerstwa Skarbu w tej sprawie, oraz jest odmowną odpowiedzią na memoriał Związku z dnia 12 XII 1936 r., dotyczący zwolnienia nieruchomości zajmowanych przez miejskie zakłady gazowe i wodociągowe od podatku od nieruchomości. Związek, nie godząc się ze stanowiskiem Ministerstwa Skarbu, wystąpił po raz drugi ze sprzeciwem w obszernie umotywowanym memoriale, który złożony został do Ministerstwa Skarbu w dniu 15 I 1938 r. z prośbą o zmianę decyzji.

Opłaty na Fundusz Pracy. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 31 III 1933 r. Dz. U. R. P. nr 22 poz. 176 § 17, przynawało gminom tytułem odszkodowania za prace związane z obliczaniem i ściąganiem opłat na Fundusz Pracy 3% od tych wpływów. Nowe rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 29 X 1937 r. o postępowaniu przy wymiarze i poborze należności na rzecz Funduszu Pracy (Dz. U. R. P. nr 83 poz. 604), anulując wyżej podane rozporządzenie, nie przewiduje odszkodowania dla gazowni za ściąganie opłat na Fundusz Pracy.

Związek w dn. 18 lutego 1938 r. wniósł memoriał do Pana Ministra Opieki Społecznej z prośbą o przywrócenie gminom prawa do odszkodowania za ściąganie opłat na Fundusz Pracy. W odpowiedzi na powyższe wystąpienie Min. Opieki Społecznej pismem z dnia 29 marca r. b. zakomunikowało Związkowi, że nie znajduje podstawy do powyższej nowelizacji z tego powodu, iż rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z 31 marca 1933 r. przewidywało odszkodowanie dla zarządów gmin za wymiar i pobór opłat od spożycia gazu, ponieważ opłaty te wpływały od gazowni do kas zarządu gminy, oraz że rozporządzenie to nie przewidywało żadnego odszkodowania dla gazowni, które nie mogą być podciągnięte pod pojęcie zarządu gminy. Ponadto Min. Op. Społ. zakomunikowało, że obecnie zarządy gmin nie są zobowiązane do żadnych czynności, gdyż wymiar i pobór opłat od spożycia gazu powierzony został Wojewódzkim Biurom Funduszu Pracy.

W sprawie powyższej Związek wystąpił powtórnie do Min. Op. Społ. i w memoriale z dnia 27 maja r. b. wyjaśnił, że gazownie miejskie mieszczą się całkowicie w pojęciu zarządu gminy, ponieważ nie posiadają odrębnej osobowości prawnej i stanowią część zarządu gminy, a jedynie ze względów administracyjno-organizacyjnych stanowią odrębny wydział lub przedsiębiorstwo. Dalej wyjaśnił Związek, że wymiar i pobór opłat od spożycia gazu należy w dalszym ciągu do gazowni miejskich z tą różnicą tylko, że zainkasowane opłaty są wpłacane do Wojewódzkich Biur Funduszu Pracy, a nie jak poprzednio do kasy zarządu gminy. Wobec tego, że zakres czynności gazowni miejskich nie uległ żadnemu zmniejszeniu, a pozbawione zostały one odszkodowania za wykonywanie ich, Związek czyni starania, aby Min. Op. Społ. rozważyło ponownie tę sprawę, przyznając gminom poprzednie odszkodowanie, albo powierzyło czynności obliczania i pobierania opłat bezpośrednio Wojewódzkim Biurom Funduszu Pracy.

Zamykanie dopływu wody. Sprawa uprawnień zamykania dopływu wody zalegającym płatnikom nie została dotychczas definitywnie załatwiona. Ze względu na to, że przepisy rozporządzenia Ministrów Spraw Wewnętrznych i Opieki Społecznej z dnia 8 stycznia 1938 r. o korzystaniu z urządzeń wodociągowych oraz urządzeń do usuwania

nieczystości i wód opadowych (Dz. U. R. P. nr 11 poz. 76) —w praktyce są różnie interpretowane i stosowane przez powiatowe władze administracji ogólnej, tak że uniemożliwiają częstokroć zamykanie dopływu wody do nieruchomości, Związek Gospodarczy wniósł w dniu 30 marca 1938 r. memoriał do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (do Departamentu Samorządu i do Departamentu Techniczno-Budowlanego) z prośbą o wydanie okólnika, normującego stosowanie powyżej podanego rozporządzenia. Memoriał umotywowany był między innymi tym, że milionowe zaległości w opłatach za wodę powstają w przeważnej części ze złej woli lub niedbalstwa właścicieli nieruchomości, uniemożliwiając nie tylko dokonywanie ulepszeń i niezbędnych renowacyj urządzeń wodociągowych, ale nawet utrudniając prowadzenie racjonalnej gospodarki zakładów wodociągowych ze względu na brak środków finansowych.

Egzekucja należności samorządowych. W związku ze sprawą przejęcia przez władze skarbowe egzekucji należności miejskich na podstawie ustawy z dnia 10 III 1932 r. (Dz. U. R. P. nr 32, poz. 328), Związek w dniu 30 kwietnia 1938 r. rozesłał do Członków ankietę, aby zorientować się, w jakim stopniu przejęcie ściągania należności przez władze skarbowe wpłynęło na zmniejszenie się zaległości za wodę. Zebrany materiał ankietowy wykazuje, że w zależności od miejscowych warunków stanowisko urzędów skarbowych, egzekwujących należności, jest niejednakowe: w niektórych miastach zaległości zmniejszyły się, przeważnie jednak wzrosły.

Należy spodziewać się, że okólnik Ministerstwa Skarbu z dnia 28 marca 1938 r. L. D. V. 8192/1/38, ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Spraw Wewnętrznych nr 11 „o kontroli postępów realizacji należności wierzycieli obcych“, zalecający urzędom skarbowym energiczniejsze egzekwowanie należności przypadających samorządom, wpłynie niewątpliwie dodatnio na zmniejszenie zaległości za wodę.

Masa do czyszczenia gazu. Ministerstwo Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu pismem z dnia 16 X 1937 r. zwróciło się do Związku o wydanie opinii w sprawie sprowadzania z zagranicy masy sztucznej do czyszczenia gazu, bowiem Związek Fabrykantów Tow. zap. w Poznaniu wystąpił z memoriałem do Pana Ministra Skarbu z prośbą o wydanie zakazu sprowadzania z zagranicy masy sztucznej, motywując tym, że krajowa ruda darniowa w zupełności ją zastąpi.

Dla ujednostajnienia opinii Związek Gospodarczy rozesłał ankietę do kilkunastu większych, średnich i małych gazowni, z prośbą o wypowiedzenie się w tej sprawie. Następnie po otrzymaniu opinii poszczególnych zakładów Związek wystosował obszerny memoriał do Ministerstwa Przemysłu i Handlu, wykazujący, że masy krajowe tzw. rudy darniowe są masami naturalnymi (sztucznych mas dotychczas w kraju nie produkuje się) i nie dadzą się one zidentyfikować z masą sztuczną (zagraniczną), produkowaną przy przeróbce bauksytu. Memoriał zawierał szereg wyjaśnień składu chemicznego masy krajowej i sztucznej, wiele różnic między nimi, zaznaczając, że niektóre gazownie, mające po temu odpowiednie warunki, stosują tylko masę krajową, niektóre masę zagraniczną, a inne jeszcze mieszankę obu. W rezultacie jednak ogólnie, jak wykazuje statystyka, gazownie nasze zużywają prawie jednakowe ilości masy krajowej i zagranicznej i zakaz importu masy sztucznej postawiłby gazownictwo polskie w położeniu bardzo ciężkim.

Ceny gazu. W tym bardzo ważnym dziale skupia się dążność do jak najszerszej popularyzacji użytkowania gazu. Gazownie stosują taryfy blokowe, degresyjne, oddzielne dla gospodarstwa, przemysłu, ogrzewania, oświetlenia itp. Stosowane są często opłaty stałe z wkalkulowanym kosztem najmu gazomierza. Z tego zróżniczkowania systemów widać zainteresowanie się i właściwe podejście miast do tego zagadnienia. Bardzo utrudnia precyzyjne opracowanie tego przedmiotu przede wszystkim to, że z góry muszą być gwarantowane wpływy dla miasta ze sprzedaży gazu, następnie brak szematu należytej kalkulacji ceny własnej gazu, dalej odmienny charakter konsumentów gazu w każdym mieście i brak w tym przedmiocie studiów, a na koniec brak właściwego kryterium różniczkowania taryf w stosunku do konsumcji gazu w ogóle. Praca na tym polu będzie wdzięcznym przedmiotem badania biura Związku.

Rzeczoznawcy. Na wniosek Związku Miast Polskich Związek Gospodarczy opracował listy rzeczoznawców z zakresu gazownictwa, wodociągów i kanalizacji oraz techniki sanitarnej, dotyczące poradnictwa w dziedzinie prowadzenia zakładów gazowych, wodociągowych i kanalizacyjnych. Listy te zestawione zostały przez specjalną

komisję z materiałów ankiety, przeprowadzonej w tej sprawie. Zestawienie tych list, złożonych z najlepszych fachowców w odnośnych dziedzinach, okazało się już pożyteczne, gdyż Związek na życzenie Banku Gospodarstwa Krajowego polecał już odpowiednich rzeczoznawców dla zbadania zakładów, ubiegających się o pożyczki inwestycyjne.

Pośrednictwo pracy. W ostatnich czasach zgłaszały się do Związku niektóre zakłady gazowe i wodociągowe o polecenie pracowników, przeważnie inżynierów, względnie techników. Dla przyjścia z pomocą zakładom poszukującym pracowników, jak również pracownikom poszukującym pracy, Związek zorganizował pośrednictwo pracy, rejestrując zgłoszenia i kandydatów, o czym powiadomił strony zainteresowane okólnikiem i podaniem komunikatu do czasopisma „Gaz, Woda i Technika Sanitarna". W paru wypadkach kandydaci Związku otrzymali pracę.

Opl. bierna. W celu zaznajomienia gazowników i wodociągowców z zagadnieniem opl. biernej i przystosowaniem do niej zakładów gazowych, wodociągowych i kanalizacyjnych zostały opracowane w poprzednim okresie sprawozdawczym przez Związek wspólnie ze Zrzeszeniem Gazowników i Wodociągowców Polskich szczegółowe wytyczne opl. dla wymienionych zakładów. Opracowane referaty zostały złożone Panu Inspektorowi Obrony Powietrznej Państwa i Panu Ministrowi Spraw Wewnętrznych z prośbą o przyjęcie pod uwagę potrzeb wymienionych zakładów przy wydawaniu zarządzeń w sprawie opl. Z wymienionymi wyżej wytycznymi generalny sekretarz komisji opl. dyr. Łopuszański zaznajomił gazowników i wodociągowców w referatach, wygłoszonych na zjazdach regionalnych w Cieszynie w dniu 18 listopada 1937 r. i w Katowicach w dniu 8 marca 1938 r., jak również w odczycie wygłoszonym dla wodociągowców warszawskich w dniu 5 marca 1938 r.

Współpraca z władzami. Związek pozostawał w stałej styczności z Departamentem Samorządu i Biurem Wojskowym w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, z Ministerstwem Przemysłu i Handlu i Biurem Wojskowym tegoż Ministerstwa, z Ministerstwem Skarbu, z Ministerstwem Spraw Zagranicznych, z Ministerstwem Komunikacji oraz z Ministerstwem Opieki Społecznej.

Współpraca z instytucjami. Związek utrzymuje stały kontakt i bierze udział przez swych przedstawicieli w pracach innych związków, instytucyj, komitetów, komisyj, jako to: Polski Komitet Energetyczny, Komisja słownictwa zawodowego w Ministerstwie Przemysłu i Handlu, Polski Komitet Normalizacyjny, Komisja Technologii Chemicznej, Izby Przemysłowo-Handlowe, Towarzystwo Wojskowo-Techniczne, Muzeum Przemysłu i Techniki, Stowarzyszenie Elektryków, Związek Przemysłu Chemicznego, Związek Miast Polskich, Biuro Studiów Budowy Wodociągów przy Związku Miast Polskich, Związek Właścicieli Przedsiębiorstw Urządzeń Zdrowotnych, Związek Uzdrowisk Polskich, Związek Fabryk Wyrobów Ogniotrwałych i Ceramiki Szlachetnej, Sekcje: Wodociągowo - Kanalizacyjna i Gazownicza Polskiego Zrzeszenia Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych.

Posiedzenia Zarządu. W okresie sprawozdawczym odbyło się 5 posiedzeń Zarządu: dnia 4 V 1937 r. w Warszawie, dn. 15 X 1937 r. w Warszawie, dn. 18 XII 1937 r. w Warszawie, dn. 4 III 1938 r. w Warszawie, dn. 7 V 1938 r. w Poznaniu; posiedzenie prezydialne 1 — w dniu 13 I 1938 r.

Wzorowe statuty dla zakładów gazowych i wodociągowych. Na posiedzeniu prezydialnym Związku w dniu 13 I 1938 r. opracowano projekt statutu ramowego dla zakładów gazowych i wodociągowych. Na zasadzie tego projektu opracowane zostały statuty dla gazowni i wodociągów warszawskich. Projekty te mogą służyć również jako wzór dla statutów poszczególnych zakładów w innych miastach z indywidualnymi zmianami, zależnie od miejscowych warunków. Niektóre zakłady zażądały od Związku odpisu tego projektu dla wykorzystania.

Zjazdy regionalne. Kontynuując rozpoczętą w 1935 r. akcję urządzania zjazdów regionalnych, Związek w okresie sprawozdawczym zorganizował dwa zjazdy przedstawicieli zakładów gazowych i wodociągowych woj. śląskiego: w dniu 18 listopada 1937 r. w Cieszynie i w dniu 8 marca 1938 r. w Katowicach. Oba zjazdy były licznie obesłane nie tylko przez delegatów gazowni i wodociągów śląskich, ale również przedstawicieli zakładów, położonych w pobliżu woj. śląskiego. O pożyteczności i celowości zjazdów regionalnych świadczy fakt, że znajdują one zrozumienie nie tylko u kierowników zakładów gazowych i wodociągowych, ale również u prezydentów i burmistrzów miast,

którzy chętnie delegują przedstawicieli zakładów, a często i sami biorą w nich udział.

Zjazdy regionalne odbywają się pod kierownictwem Związku. Dyr. Łopuszański, który zwykle przewodniczy zjazdom, powiadamia zebranych szeregiem komunikatów o pracach i działalności Związku i o poczynaniach w różnych sprawach, mających na celu obronę interesów swych członków. Zjazdy zakończone są zwykle wspólną wycieczką uczestników, mającą na celu zwiedzanie ciekawych instalacyj i urządzeń, a więc w czasie zjazdu w Cieszynie zwiedzono zbiornik (wieżę wodną) w Cieszynie i tereny ujęcia wody, oraz stację pomp w Podgórzu, zaś w czasie zjazdu w Katowicach zwiedzono walcownię rur w Hucie Batory.

Krótkie sprawozdania o zjazdach regionalnych z podaniem omawianych spraw ogłaszane są w komunikatach Związku w czasopiśmie „Gaz, Woda i Technika Sanitarna“.

Związek projektuje w najbliższych miesiącach zainicjować Zjazdy regionalne w innych rejonach (Poznańskie, Pomorze), które niewątpliwie okażą się pożyteczne i celowe.

Zjazdy krajowe. Przedstawiciele Związku brali udział w następujących zjazdach krajowych: Pierwszy Kongres Inżynierów we Lwowie w dn. 12 — 16 września 1937 r., Walny Zjazd Związku Uzdrowisk Polskich w Warszawie w dn. 9 IV 1938 r., X Zjazd Naftowy we Lwowie w dn. 28—29 maja 1938 r.

Jak co roku, Związek brał udział w organizowaniu XIX Zjazdu Gazowników i Wodociągowców Polskich w Grudziądzu w dniach 21 — 23 czerwca 1937 r., podczas którego odbyło się XIX Walne Zgromadzenie Związku w dniu 22 czerwca 1937 r.

Zjazdy zagraniczne. W okresie od XIX Walnego Zgromadzenia, Związek brał udział przez swych delegatów w następujących zjazdach zagranicznych: Zjazd Gazowników i Wodociągowców Niemieckich w Düsseldorfie w dn. 20 — 24 września 1937 r., posiedzenie Rady Międzynarodowego Związku Przemysłu Gazowniczego w Wiesbadenie w dn. 22 — 23 kwietnia 1938 r., Zjazd Gazowników i Wodociągowców Niemieckich w Lipsku w dn. 29 maja do 2 czerwca 1938 r.

Sprawozdanie zostało przez zebranych przyjęte do zatwierdzającej wiadomości bez dyskusji.

Sprawozdanie rachunkowe za rok 1937/38 zreferował przewodniczący dyr. Dziurzyński:

Bilans na dzień 1 kwietnia 1938 r.

Aktywa:				
1. Kasa			zł	244,03
2. P. K. O.			„	9 800,16
3. Ruchomości			„	3 093,50
4. Dłużnicy (zaległe składki):				
a) gazownie	zł	429,50		
b) wodociągi	„	254,—	„	683,50
5. Dłużnicy (różni) za ogłoszenia w statystyce			„	437,—
6. Statystyki				
a) gazownicza (240 egz.)	zł	240,—		
b) wodociągowa (240 egz.)	„	720,—	„	960,—
7. Materiały propagandowe			„	269,50
			zł	15 487,69
Pasywa:				
1. Fundusz amortyzacyjny			zł	571,73
2. Wierzyciele:				
a) gazownie	zł	87,50		
b) wodociągi	„	237,50	„	325,—
3. Wierzyciele (różni)			„	45,30
4. Przewyżka dochodów nad rozchodami:				
a) z lat poprzednich . .		14 039,72		
b) za rok budżet. 1937/38 .		505,94	„	14 545,66
			zł	15 487,69

Rachunek strat i zysków za okres od 1 IV 1937 do 31 III 1938.

Wydatki:		
1. Koszty administracyjne	zł	29 540,—
2. Koszty ogólne	„	11 273,75
3. Subwencja Redakcji „Gaz i Woda“ .	„	5 400,—
4. Wydawnictwo map	„	210,40
5. Amortyzacja ruchomości	„	395,78
6. Przewyżka dochodów nad rozchodami (za r. b. 1937/38)	„	505,94
	zł	47 325,87
Wpływy:		
1. Składki członkowskie	zł	46 588,68
2. Propaganda gazu	„	390,92
3. Wydawnictwo statystyk	„	346,27
	zł	47 325,87

Do sprawozdania rachunkowego udzielono następujących wyjaśnień:

Do aktywów:

Ruchomości: w okresie sprawozdawczym zostały nabyte 2 szafy za 390 zł i maszyna do pisania ze stolikiem za 1 060 zł, skreślono zaś z inwentarza jako bezwartościowe: film propa-

gandowy (reszta nieumorzona zł 1 146,96) i egzemplarze starej statystyki gazowniczej 50 zł.

Materiały propagandowe: spośród materiałów propagandowych pozostało do rozsprzedaży 11 000 ulotek o piecykach i kuchenkach gazowych.

Do pasywów:

Przewyżka dochodów nad rozchodami z lat poprzednich, która stanowiła na 1 IV 1937 r. sumę zł 16 513,74, zmniejszyła się o sumę 2 474,02 zł, w tym: nieściągalne składki 1 277,06 zł i odpis z inwentarza filmu propagandowego i statystyki na sumę 1 196,96 zł.

Do rachunku strat i zysków (wpływy):

Składki członkowskie: suma 46 588,68 zł składa się z sumy 46 240,18 zł wpływu rzeczywistego składek za rok 1937/38 i sumy 348,50 zł ściągalnej zaległości za 1937/38 r.

Propaganda gazu: sumę 390,92 zł stanowią wartość materiałów propagandowych — 269,50 zł (vide aktywa), oraz zysk ze sprzedaży druków propagandowych — 121,42 zł.

Wydawnictwo statystyk: suma 346,27 zł stanowi różnicę między kosztami wydawnictwa (6 425,50 zł) a wpływami i należnościami za statystykę i ogłoszenia (5 374,77 zł + 437 zł), oraz wartością pozostałych do sprzedaży egzemplarzy statystyk (960 zł).

P r o t o k ó ł K o m i s j i R e w i z y j n e j odczytał przewodniczący Komisji inż. Słowakiewicz:

„Komisja Rewizyjna w składzie: inż. Stanisław Słowakiewicz, inż. Jan Kłosiński, inż. Jan Kozłowski, po otrzymaniu zatwierdzonych przez Zarząd Związku Gospodarczego:

1) bilansu zamknięcia za rok 1937/38 z aneksami,
2) sprawozdania z wykonania budżetu za rok 1937/38,
3) preliminarza budżetowego na rok 1938/39,

przystąpiła do przeprowadzenia swych czynności i po szczegółowym na szeregu posiedzeń w dn. dn. 24 maja 1938 r. do 18 czerwca 1938 r. zbadaniu otrzymanego materiału, tj. sprawdzeniu dowodów z asygnacjami i asygnacyj z zapisami do ksiąg handlowych, sum podniesionych z P. K. O. z zapisami do książki kasowej, wpływu składek członkowskich, oraz pozostałości wykazanych w bilansie zamknięcia, stwierdziła, że:

1) zapisy w księgach handlowych zgadzają się z dowodami kasowymi i memoriałowymi,
2) pozostałości, wykazane w księdze głównej, zgadzają się z sumami bilansu zamknięcia.

Stan kasy podręcznej Związku Gospodarczego w dniu 14 czerwca wynosił zł 997,86 i był zgodny z zapisami.

Bilans zamknięcia za okres od 1 IV 1937 r. do 31 III 1938 r. sporządzony został prawidłowo i sumy wykazane w bilansie przedstawiają rzeczywisty stan aktywów i pasywów.

Preliminowane dochody w wysokości zł 63 828,80 były w roku sprawozdawczym wyższe o zł 4 594,71 tj. o 7,2%, natomiast wydano mniej o zł 7 582,57 niż preliminowano (zł 63 828,80) tj. o 11,9 % mniej.

Komisja Rewizyjna stwierdza, że w dochodach otrzymano zł 5 374,77 jako wpływy ze sprzedaży statystyki gazowniczej i wodociągowej oraz z ogłoszeń do tych statystyk, która to suma nie była w ogóle preliminowana.

Również Komisja Rewizyjna podkreśla fakt wpływów w wysokości zł 2 262,90 z propagandy gazu, podczas gdy na ten cel w wydatkach preliminowano zł 3 000,— a w dochodach na rok 1937/38 nie przewidziano wpływów, a wydano faktycznie zł 2 141,48; w ten sposób propaganda gazu przyniosła zysku netto zł 121,42.

Odnośnie przedłożonego preliminarza na rok 1938/39 Komisja Rewizyjna stwierdza, że preliminarz budżetowy w wydatkach jest nieco wyższy od preliminarza budżetowego z roku ubiegłego. Jednakże przedłożone rezultaty finansowe Związku Gospodarczego w roku 1937/38 pozwalają przypuszczać, że przedstawiony preliminarz budżetowy na rok 1938/39 jest realny i zostanie w całości wykonany bez naruszenia pozostałości gotówkowej z roku 1937/38.

Komisja Rewizyjna stwierdza, że wyniki finansowe Związku Gospodarczego w roku sprawozdawczym 1937/38 są korzystne i znamionują właściwy rozwój prac Związku.

Na podstawie powyższych Komisja Rewizyjna stawia wniosek Walnemu Zgromadzeniu udzielenia Zarządowi Związku Gospodarczego absolutorium".

(—) Inż. Jan Kozłowski. *(—) Inż. Jan Kłosiński.*
(—) Inż. Stanisław Słowakiewicz.

Sprawozdanie Zarządu oraz wniosek Komisji Rewizyjnej o udzielenie Z a r z ą d o w i a b s o l u t o r i u m przyjęto jednogłośnie.

Następnie Prezes Związku dyr. Dziurzyński zreferował p r e l i m i n a r z b u d ż e t o w y n a r. 1938/39, uchwalony przez Zarząd na posiedzeniu w dniu 7 maja 1938 r.

P r e l i m i n a r z b u d ż e t o w y n a 1938/39 r.

D o c h o d y :

1. Składki członkowskie za rok 1938/39 z wyłączeniem wątpliwych:		
a) od gazowni	zł 28 605,37	
b) od zakładów wodoc. .	„ 18 167,12	zł 46 772,49
2. Przewidziane wpływy: zaległe składki, statystyka, materiały propagandowe . .		„ 2 350,—
3. Pozostałość gotówkowa na dzień 1 IV 1938 r. . .		„ 9 673,89
		zł 58 796,38

Wydatki:

1. Koszty administracyjne:

a) dyrektor	zł	12 000,—	
b) inżynier	„	7 200,—	
c) pracownicy biurowi . .	„	4 800,—	
d) sekretarka - korespondentka	„	4 200,—	
e) woźny (pobory, zastępstwo, urlop)	„	2 600,—	zł 30 800,—

2. Koszty ogólne:

a) lokal, światło i opał .	zł	2 000,—	
b) wydatki kancelaryjne .	„	2 500,—	
c) porady prawne i samorządowe	„	1 800,—	
d) rewizja rachunkowości przez przysięgłego buchaltera	„	150,—	
Do przeniesienia	zł	6 450,—	zł 30 800,—
Z przeniesienia	zł	6 450,—	zł 30 800,—
e) wyjazdy krajowe i zagraniczne	„	4 000,—	
f) składki do stowarzyszeń	„	200,—	
g) prenumeraty i książki .	„	300,—	
h) poczta, telefon i telegraf	„	1 600,—	
i) świadczenia społeczne .	„	1 500,—	
j) na cele dobroczynne i społeczne	„	50,—	
k) reprezentacyjne i dyspozycyjne	„	600,—	zł 14 700,—

3. Zakup i renowacja ruchomości . . .	„ 250,—
4. Subwencja dla czasopisma „Gaz, Woda i Technika Sanitarna“	„ 4 500,—
5. Koszty statystyk	„ 1 000,—
6. Wydatki na propagandę gazu . . .	„ 2 000,—
7. Kursy przeszkoleniowe	„ 1 200,—
8. Pozostałość gotówkowa na rok następny	„ 4 346,38
	zł 58 796,38

Wykonanie budżetu za 1937/38 r.

Dochody:

	Preliminowano zł		Otrzymano zł	
1. Składki członkowskie za 1937/38 r. z wyłączeniem wątpliwych:				
a) od gazowni	28 660,60		28 030,14	
b) od zakładów wodociągowych	18 654,46	47 315,06	18 210,04	46 240,18
2. Przewyżka dochodów nad rozchodami:				
a) na dzień 1 IV 1937 r.		16 513,74		—
b) na dzień 1 IV 1938 r.		—		14 545,66
3. Wpływy za statystyki i ogłoszenia		—		5 374,77
4. Wpływy z propagandy gazu		—		2 262,90
		63 828,80		68 423,51

Rozchody:

	Preliminowano zł		Wydano zł	
1. Koszty administracyjne		29 200,—		29 540,—
2. Koszty ogólne		13 200,—		11 273,75
3. Zakup i renowacja ruchomości:				
a) maszyna do pisania	1 000,—		1 000,—	
b) inne	200,—	1 200,—	465,50	1 465,50
4. Subwencja dla czasopisma „Gaz, Woda i Technika Sanitarna“		5 400,—		5 400,—
5. Koszty statystyk		3 000,—		6 425,50
6. Wydatki na propagandę gazu		3 000,—		2 141,48
7. Różne nieprzewidziane		8 828,80		
		63 828,80		56 246,23

Nad preliminarzem budżetowym wywiązała się dyskusja, w której zabierali głos pp. Dziurzyński, Roga, Bethge, Bronikowski, Kleindienst, Czaplicka, Stanisławski, wyjaśnień udzielał dyr. Łopuszański.

P. Czaplicka kwestionuje zmniejszenie subwencji dla czasopisma „Gaz, Woda i Technika Sanitarna" z 5 400 zł do 4 500 zł, co koliduje z wysuwanymi żądaniami co do rozwoju pisma.

P. Bronikowski podtrzymuje powyższe i wnosi o zwiększenie subsydium o zł 1000,—, zmniejszając sumę pozostałości gotówkowej.

PP. Dziurzyński i Roga zaznaczają, iż zmniejszenie subsydium bynajmniej nie oznacza votum nieufności Zarządu, przeciwnie podkreślają dodatnią pracę redakcji i administracji pisma, lecz Związek, rozszerzając swoją działalność, musi utrzymać w poprzedniej wysokości lub nawet zwiększyć sumy w niektórych pozycjach wydatków, zmniejszając natomiast inne pozycje dla urealnienia preliminarza budżetowego, gdyż dochody ze składek niestety nie zwiększają się. Obaw, co do finansowego zachwiania się czasopisma, być nie może, gdyż primo pismo pracuje z zyskiem, sekundo w razie potrzeby Związek zawsze przyjdzie z pomocą czasopismu w ramach swych możności, szafować zaś hojnie obecną szczupłą pozostałością gotówkową byłoby ryzykownie.

P. Kleindienst zaznacza, że zbyt mało przeznacza się na propagandę gazu w porównaniu z kosztami administracyjnymi i ogólnymi i proponuje zcentralizowanie propagandy.

P. Roga w replice p. Kleindienstowi wyjaśnia, że nie można porównywać procentowego stosunku kosztów administracyjnych stowarzyszenia i przedsiębiorstwa wytwórczego, gdyż zadania i prace tych instytucyj są całkiem różne.

P. Łopuszański informuje, że w sprawie propagandy gazu Związek zdziałał już wiele: objazdy propagandowe, wydawnictwa ulotek i broszur, zjazd propagandzistów, wzorowe pokazy gotowania na gazie itp.

W akcji tej Związek korzystał z materiałów, osób i w ogóle wydatnej pomocy dużych gazowni, przede wszystkim Warszawy i Poznania. Niestety bardzo nieznaczna ilość gazowni zareagowała na poczynania i propozycje Związku, niektóre wręcz odmawiały prowadzenia u siebie akcji propagandowej, tak że podobnie jak i ze statystykami, znaczna ilość wydawnictw Związku pozostaje niesprzedaną. P. Łopuszański jednak jest zdania, że akcja ta stopniowo zyska zrozumienie u zakładów i będzie się rozwijać pomimo początkowych trudności, na skutek stałej w tym kierunku propagandy ze strony Związku.

P. Stanisławski porusza kwestię załatwiania spraw związanych z eksploatacją wodociągów i kanalizacji w różnych miastach i zaznacza, że zgodnie z umową ze Związkiem Miast te sprawy powinien załatwiać Związek Gospodarczy, tymczasem miasta zwracają się z tym do Biura Studiów przy Związku Miast i obarczają tym nadmiernie personel Biura Studiów. Znając organizację biura Związku Gosp., uważa, że przy obecnym szczupłym personelu biuro Związku nie jest w stanie podołać temu zadaniu i wnosi o powiększenie personelu o jedną siłę techniczną pomocniczą z dziedziny wodociągarstwa i kanalizacji. O ile Związek nie poprowadzi tych spraw, to Związek Miast będzie musiał stworzyć u siebie odpowiedni dział.

P. Bethge zauważa, że wobec szczupłych środków finansowych Związku dla wypełnienia dezyderatów p. Stanisławskiego Związek Miast powinien finansowo dopomóc Związkowi Gospodarczemu.

P. Roga w odpowiedzi na całą debatę budżetową broni poszczególnych pozycyj budżetu, uważając go za realny. Zaznacza, że Związek winien gospodarować tylko w ramach preliminarza budżetowego, wyraża przy tej sposobności uznanie dyrektorowi Związku inż. Łopuszańskiemu za dobrą gospodarkę i pracę energiczną, bardzo skuteczną i pełną inicjatywy na każdym polu, a w szczególności również i na odcinku propagandy gazu. W końcu stawia wniosek o przyjęcie przedłożonego preliminarza budżetowego bez zmian.

Po krótkich przemówieniach i wyjaśnieniach pp. Kleindiensta, Dziurzyńskiego i Łopuszańskiego w sprawie propagandy gazu, przewodniczący zarządził głosowanie, w rezultacie którego przedłożony preliminarz budżetowy został uchwalony jednogłośnie.

Na wniosek Zarządu uchwalono na 1939/40 r. następującą wyrównaną i zaokrągloną skalę składek:

Kategoria	Produkcja roczna				Składka roczna
I			do	150 000 m³	zł 70,— ryczałtowo
II	powyżej	150 000 m³	„	300 000 „	„ 180,— „
III	„	300 000 „	„	500 000 „	„ 360,— „
IV	„	500 000 „	„	700 000 „	„ 520,— „
V	„	700 000 „	„	1 500 000 „	„ 720,— „
VI	„	1 500 000 „	„	2 500 000 „	„ 820,— „
VII	„	2 500 000 „	„	4 000 000 „	„ 1 000,— „
VIII	„	4 000 000 „	„	10 000 000 „	po 22 gr za każde 1 000 m³
IX	„	10 000 000 „	„	25 000 000 „	po 20 gr za każde 1 000 m³
X	„	25 000 000 „			zł 6 500,— ryczałtowo

Składki oblicza się od każdego 1 000 m³ produkcji gazu lub wody w poprzednim roku budżetowym lub kalendarzowym, zależnie od tego, jaki rok wprowadzony jest w danym zakładzie. Składki do Związku należy wpłacać z początkiem każdego kwartału za 3 miesiące z góry. Wstrzymanie wpłacania składek z powodu wystąpienia ze Związku winno być zgłoszone wraz z wystąpieniem do Zarządu co najmniej na 6 miesięcy naprzód, przy czym wpłata składek obowiązuje do końca roku budżetowego.

Jednocześnie Walne Zgromadzenie upoważniło Zarząd względnie Prezydium Związku do indywidualnej zmiany wysokości składek w razie konieczności dostosowania się do możliwości finansowych poszczególnych członków, oraz do umorzenia zaległości z lat poprzednich, które okażą się nieściągalne, po wyczerpaniu wszelkich ułatwień przez Zarząd dla członków w celu umożliwienia im uiszczenia zaległych składek.

ad 4) P. Łopuszański podaje do wiadomości, że władze nadzorcze żądają pewnych zmian w złożonym do zatwierdzenia nowym statucie Związku, uchwalonym przez Walne Zgromadzenie; dla wprowadzenia zaś tych zmian musi być znów uchwała Walnego Zgromadzenia. Aby sprawy zatwierdzenia statutu nie przedłużać, p. Łopuszański wnosi o upoważnienie Zarządu do poczynienia poprawek w uchwalonym statucie na prawach Walnego Zgromadzenia.

Na czoło wysuwają się dwa punkty: 1) ustalenie maksymalnej ilości głosów posiadanych przez członka Związku i 2) ustalenie ilości członków Zarządu.

Po krótkiej dyskusji wniosek o upoważnienie Zarządu poczynienia w statucie zmian na prawach Walnego Zgromadzenia uchwalono jednogłośnie.

ad 5) Wobec przewidzianego zatwierdzenia w ciągu bieżącego roku nowego statutu Związku, uchwalono pozostawić na rok 1938/39 Zarząd w dotychczasowym składzie.

Wobec powyższego skład Zarządu na 1938/39 r. przedstawia się jak następuje:

1. Gazownia Miejska m. st. Warszawy,
2. Wodociągi i Kanalizacja m. st. Warszawy,
3. Gazownia Miejska w Poznaniu,
4. Wodociągi Miejskie w Poznaniu,
5. Zakład Gazowy Miejski we Lwowie,
6. Wodociągi Miejskie we Lwowie,
7. Krakowska Gazownia Miejska w Krakowie,
8. Wodociągi i Kanalizacja stoł. król. m. Krakowa,
9. Gazownia Miejska w Łodzi,
10. Miejskie Wodociągi i Kanalizacja w Łodzi,
11. Gazownia Miejska w Bydgoszczy,
12. Miejskie Wodociągi i Kanalizacja w Częstochowie,
13. Miejskie Zakłady Siły, Światła i Wody w Lesznie,
14. Chorzowska Gazownia S. A. w Chorzowie,
15. Wodociągi Powiatowe w Katowicach,
16. Miejskie Wodociągi i Kanalizacja w Kielcach,
17. Miejskie Zakłady Siły, Światła i Wody w Gnieźnie,
18. Gazownia Miejska w Grudziądzu,
19. Wodociągi Miejskie w Przemyślu,
20. Gazownia w Wilnie,
21. Miejskie Wodociągi i Kanalizacja w Wilnie,
22. Gazownia i Wodociągi Miejskie w Inowrocławiu,
23. Gazownia i Wodociągi Miejskie w Chełmnie,
24. Górnośląska Centrala Gazowa w Wielkich Hajdukach,
25. Delegat Polskiego Zrzeszenia Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych.

Do Komisji Rewizyjnej wybrano ponownie pp. Słowakiewicza Stanisława, Kozłowskiego Jana, Kłosińskiego Jana i Dzierżykraj-Morawskiego Jana.

ad 6) P. Mianowski komunikuje o decyzji firmy „Siła i Światło" zlikwidowania gazowni w Oświęcimiu, której właścicielką jest powyższa firma, z powodu nierentowności gazowni. Na prośbę zebranych p. Tomasik, kierownik oświęcimskiej gazowni, udzielił szczegółowych informacyj o gazowni, scharakteryzował jej stan i zdolność produkcyjną, zaznaczając, że zamykanie gazowni nie jest zjawiskiem odosobnionym, gdyż w ciągu niedługiego czasu kilka gazowni zostało zlikwidowanych. Jest to rezultat walki elektrowni z gazowniami i nieskoordynowanej pracy tych zakładów. Uzgodnienie polityki prac gazowni i elektrowni winno nastąpić dla dobra kraju.

Po dyskusji nad tą sprawą, w której przyjmowali udział pp. Roga, Dziurzyński i Kleindienst, i po szczegółowych wyjaśnieniach p. Mianowskiego, uchwalono zwrócić się do Zarządu firmy „Siła i Światło" z prośbą o odroczenie co najmniej na dwa miesiące terminu zamknięcia gazowni w Oświęcimiu, dla umożliwienia Zarządowi Związku poczynienia kroków w Zarządzie Miejskim w Oświęcimiu w sprawie nabycia gazowni przez miasto.

Na tym porządek obrad został wyczerpany i przewodniczący p. Dziurzyński o godz. 15 zamknął obrady, dziękując zebranym za przybycie i rzeczowe ustosunkowanie się do spraw Związku.

O godz. 15 wyruszyli uczestnicy Zjazdu autobusami w dwóch grupach na zwiedzanie zakładów Wspólnoty Interesów. Pod przewodnictwem niestrudzonych gospodarzy wycieczki pp. mgr Dolnickiego i dra Dalskiego, zapoznano się szczegółowo z urządzeniami i produkcją hut Piłsudski oraz Batory. Specjalnym zainteresowaniem cieszyła się największa w Polsce rurownia Huty Batory, produkująca rury stalowe ciągnione bez szwu i wyposażona w największy zespół pielgrzymowy w Europie. W ostatnich czasach wprowadzono znaczne ulepszenia w sposobie izolacji tych rur, mianowicie wapniowanie bitumicznej powłoki rur, względnie zaopatrywanie rur w izolację „Denso". Równocześnie druga grupa zwiedzała hutę Piłsudski, niedawno uruchomiony w niej wielki piec A o dziennej produkcji ponad 400 ton surówki i stalownię martenowską.

Punktem zbornym obu grup były łąki pod Siemianowicami, gdzie pod kierunkiem inż. Wierzchleyskiego przeprowadzono próby uszkodzenia rur stalowych i żeliwnych nabojami dynamitu $1 \div 2$ kg. Doświadczenia te omówione zostały obszernie następnego dnia na Sekcji Wodociągowo-Kanalizacyjnej w referacie inż. Wierzchleyskiego p. t. „Stalowe rury przewodowe, a obrona kraju", oraz w dyskusji nad tym referatem. Wykazały one znany fakt kruchości rur żeliwnych a elastyczności rur stalowych, nie przesądzając oczywiście kwestii zachowania się rur w czasie ataków lotniczych, operujących nieporównanie większymi ilościami materiałów wybuchowych.

Interesująca wycieczka zakończyła się w kasynie Generalnej Dyrekcji Hut w Hajdukach Wielkich, gdzie „Wspólnota Interesów" podejmowała gościnnie uczestników Zjazdu wieczerzą.

Trzeci dzień obrad: 25 czerwca.

Obrady sekcyjne rozpoczęto tego dnia również o godz. 8 rano.

Połączone Sekcje gazownicze obradowały pod przewodnictwem dyr. Dziurzyńskiego i zajęły się na wstępie zagadnieniem nowoczesnej przeróbki produktów ubocznych w gazowniach, któremu poświęcone były dwa referaty, mianowicie:

inż. W. Sobierańskiego: „Otrzymywanie niektórych węglopochodnych produktów posiadających znaczenie dla obrony Państwa", oraz

inż. I. Chodakowskiego: „Nowoczesne metody destylacji smoły i benzolu".

We wspólnej dyskusji nad tymi referatami poruszono przede wszystkim jedną z bolączek naszego gazownictwa: sprawę smoły z małych gazowni, która nie podlega przeróbce, ale dostaje się na rynek w stanie surowym. W związku z tym zgłoszone zostały 2 wnioski, referenta inż. Chodakowskiego i dyr. inż. Klimczaka, oba stwierdzające konieczność poddawania racjonalnej destylacji całej smoły z gazowni.

Problem „Obniżenia ceny gazu w małych gazowniach przez obniżenie własnych kosztów produkcji" omówił dyr. inż. T. Jankowski, opierając się na realnym przykładzie jednej z gazowni pomorskich.

Z wycieczki do Zakładów W. I.
Uczestnicy śpieszą na pokaz.

Z wycieczki do Zakładów W. I.
Układanie rur w wykopie.

Z wycieczki do Zakładów W. I. — Nad wykopem.

Z wycieczki do Zakładów W. I. — Wieczerza
w parku kasyna Generalnej Dyrekcji Hut.

W końcu dyr. inż. B. Roga przedstawił „Obecny stan zagadnienia odtruwania gazu miejskiego", w referacie opracowanym wspólnie z inż. J. Kłosińskim i inż. B. Kalinowskim. W dyskusji zabierał głos m. i. inż. Gerdes, dyrektor gazowni w Hamburgu, który na poprzednim swym stanowisku dyrektora gazowni w Hameln zainstalował tam pierwszą na świecie techniczną aparaturę do odtruwania gazu miejskiego.

Połączone Sekcje wodociągowo-kanalizacyjna i techniczno-sanitarna obradowały pod przewodnictwem pp. dyr. Downarowicza i dyr. Kotowicza, przy czym na liście obecnych zapisały się 82 osoby. Zostały wygłoszone następujące referaty:

Inż. Rudziński — „W jaki sposób najkorzystniej zaopatrzyć budynki mieszkalne w ciepłą wodę". Dyskusji nad tym referatem nie było; uchwalono jedynie zgłoszony przez referenta wniosek, po czym przystąpiono do grupy referatów o rurach:

Inż. K. Wierzchleyski — „Stalowe rury przewodowe a obrona kraju".

Inż. J. Konopka — „Zasady normalizacji rur stalowych i ich korzyści w praktyce technicznej i handlowej".

Inż. J. Konopka — „Izolacja rur jako ochrona przed korozją".

W dyskusji nad tą grupą referatów, w której zabierali głos pp. inż. inż. Wojnarowicz, Piotrowski, Bronikowski, Seifert, Przychodzki, poruszono szczegółowo całokształt spraw, związanych z opl zakładów wodociągowych, podkreślając dominującą rolę bezpieczeństwa zasadniczych obiektów wodociągowych (stacja pomp, ujęcie, zbiorniki itp.), podczas gdy naprawa uszkodzonych odcinków sieci zarówno żeliwnych, jak i stalowych nie przedstawia większych trudności. Jeżeli chodzi o pokaz, odbyty poprzedniego dnia w Siemianowicach, wskazano na nierealność warunków, odtworzonych podczas niego. Zwrócono również uwagę na jedną z zasadniczych przyczyn walki konkurencyjnej między rurami stalowymi a żeliwnymi u nas, a mianowicie zbyt szczupły rynek przy względnie dużej zdolności produkcyjnej wytwórców. Należałoby więc przede wszystkim dążyć do rozszerzenia rynku zbytu przez budowę i rozbudowę jak największej ilości wodociągów.

W związku z referatem inż. Konopki o normalizacji rur stalowych przyjęto wniosek p. Piotrowskiego dotyczący ściślejszej współpracy odbiorców i fachowych kół technicznych przy opracowywaniu norm dla rur stalowych.

Na zakończenie posiedzenia inż. St. Downarowicz wygłosił referat „Gospodarka wodna w miastach i osiedlach". W zakończeniu referatu została wysunięta teza, że wszystkie zagadnienia wodne w mieście stanowią niepodzielny całokształt gospodarki wodnej i dlatego powinny być skupione w jednym dziale miejscowego samorządu. Wnioski referenta przekazano Sekcji wodociągowo-kanalizacyjnej.

Przed południem tego dnia odbyło się również posiedzenie Związku Słowiańskich Zrzeszeń Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych, w którym wzięli udział ze strony Zrzeszenia Polskiego pp. Swierczewski, Seifert, Piotrowski, Czaplicka i Kozłowski, ze strony zaś Zrzeszenia Jugosłowiańskiego pp. Čop i Certin. Do nieobecnych kolegów Bułgarów i Czechosłowaków postanowiono wysłać okolicznościowe depesze.

Delegaci omówili sprawę wymiennych praktyk wakacyjnych, słownictwa technicznego, tegorocznych zjazdów słowiańskich, wymiany statystyk itp. Na pamiątkę pobytu w Polsce wręczono delegatom jugosłowiańskim statuetkę bronzową, przedstawiającą w miniaturze warszawską kolumnę Zygmunta III.

Po zakończeniu obrad uczestnicy udali się na dwie wycieczki, mianowicie do kopalń węgla koncernu „Robur", względnie do oczyszczalni syst. „Dorra" w Klimzowcu.

W wycieczce do kopalń koncernu „Robur" brało udział ok. 80 osób, które podzieliły się na dwie grupy: jedna z nich udała się na kopalnię Katowice w Katowicach, druga zaś na kopalnię Walenty — Wawel i koksownię w Rudzie Śląskiej. Wycieczka ta dała uczestnikom możność poznania urządzeń kopalń, w granicach dopuszczalnych ze względu na bezpieczeństwo.

Druga wycieczka w ilości ok. 40 osób zwiedziła oczyszczalnię systemu Door w Klimzowcu, gdzie szczegółowych wyjaśnień dotyczących konstrukcji i danych technicznych oczyszczalni, oraz sposobu oczyszczania wody z górnego biegu rzeki Rawy udzielał p. inż. Maszczyński.

O godz. 16 podjęto znowu obrady w Sekcjach.

Połączone Sekcje gazownicze, obradujące pod przewodnictwem dyr. Dziurzyńskiego, wysłuchały dwóch referatów dotyczących możliwości podniesienia zbytu gazu, a to:

M. Wysockiego i inż. A. Grossmana: „Metody propagandy gazu w przemyśle i gospodarstwie domowym“ i

inż. Z. Wirbsera: „Nowoczesne przybory gazowe“.

Oba referaty opracowane były bardzo szczegółowo i ilustrowane licznymi przezroczami, stanowiąc bogaty materiał dla poczynań propagandowych poszczególnych zakładów.

Równocześnie odbywały się obrady połączonych Sekcyj wodociągowo-kanalizacyjnej i techniczno-sanitarnej pod przewodnictwem dyr. Downarowicza, w obecności 26 osób.

P. I. Piotrowski wygłosił referat „Rola obywatela w zagadnieniu zaopatrzenia w wodę osiedli i usuwania nieczystości w czasie pokoju i wojny“, zakończony uchwaleniem wniosku o zaofiarowaniu przez Polskie Zrzeszenie Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych właściwym czynnikom swej współpracy w zakresie opracowania wzorowego planu obrony zakładów wodociągowych i kanalizacyjnych.

Następny referat inż. St. Wojnarowicza „O niskie ceny jednostkowe w przedsiębiorstwach miejskich“ wywołał ożywioną dyskusję nad sprawą organizacji przedsiębiorstw użyteczności publicznej, stosunkiem zarządów miejskich do tych przedsiębiorstw i ich polityki finansowej, oraz nad sprawą koniecznego wyposażenia kierowników przedsiębiorstw w odpowiednie uprawnienia, szczególnie w zakresie doboru personelu. Również szeroko omawiane było zagadnienie, czy należy wszystkie roboty dla przedsiębiorstw wodociągowych i kanalizacyjnych oddawać do wykonania firmom prywatnym i czy firmy są do objęcia tych robót przygotowane. Wnioski, zgłoszone w tej sprawie przez inż. Seiferta i inż. Wojnarowicza z poprawką inż. J. Przychodzkiego, zostały przekazane do rozpatrzenia Sekcjom Zrzeszenia. Poza tym wysunięto propozycję, aby Zrzeszenie opracowało i przesłało do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych projekt statutu dla przedsiębiorstw miejskich.

Z kolei p. I. Piotrowski omówił „Projekt normalizacji badania pomp odśrodkowych“.

Na zakończenie posiedzenia, dyr. Downarowicz zgłosił wniosek o zwrócenie się do Zarządu Głównego Polskiego Zrzeszenia Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych o ograniczenie na przyszłość tematów, omawianych na zjeździe, do zagadnień najważniejszych i najaktualniejszych, tak aby je można było wszechstronnie przepracować. Wniosek ten uchwalono.

Prace sekcyjne zakończono posiedzeniem komisyj redakcyjnych, które przygotowały — na podstawie zgłoszonych i przyjętych w czasie obrad wniosków i tez — rezolucje zjazdowe.

Wieczorem Magistrat m. Katowic wydał dla uczestników Zjazdu bankiet w sali Parku Kościuszki. Gości powitał w imieniu Miasta „twardą dłonią i gorącym sercem“ wiceprezydent Szkudlarz, przedstawiając w krótkich słowach dorobek Górnego Śląska w ciągu dziesięciolecia, dzielącego oba zjazdy jubileuszowe, odbyte na ziemi śląskiej. Imieniem uczestników Zjazdu podziękował wszystkim przedstawicielom Ziemi Śląskiej — na ręce wicewojewody Malhomme — prezes dyr. Dziurzyński, który podkreślił atmosferę niezwykłej przychylności, towarzyszącą obradom. Z kolei przewodniczący miejscowego Komitetu Organizacyjnego dyr. Dalbor zwrócił się do gości zagranicznych, dziękując im za przybycie. Zdrowie pań wzniósł dyr. Downarowicz, dyr. Grabowski — staropolskie „Kochajmy się“, a zdrowie Komitetu Miejscowego w ręce pp. Dalbora i Nowakowskiego — dyr. Dziurzyński. W końcu przemawiali pp. doc. Kirkor i dyr. Nowakowski.

Czwarty dzień obrad: 26 czerwca.

O godz. 9 rano rozpoczęto ostatnie posiedzenie plenarne. Zagaił je dyr. Dalbor, dając wyraz ogólnemu żalowi z powodu nieobecności na Zjeździe prezesa Rabczewskiego i życząc mu rychłego powrotu do zdrowia i sił.

Z kolei sekretarze Sekcyj inż. inż. Grossman i Błaszczyk złożyli krótkie sprawozdania z przebiegu obrad sekcyjnych i odczytali ustalone przez komisje redakcyjne teksty rezolucyj.

Połączone Sekcje gazownicze zgłosiły 3 rezolucje, mianowicie:

1) XX Zjazd Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych Polskich, po wysłuchaniu referatu inż. Zawidzkiego, zwraca się do Władz z apelem utworzenia w ramach Ministerstwa Przemysłu i Handlu komórki organizacyjnej, która zajęłaby się całokształtem gospodarki energetycznej w Polsce i określiła podstawy dla harmonijnej współpracy wszystkich form energii w Polsce.

2) XX Zjazd Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych Polskich, po wysłuchaniu referatu i tez dr inż. B. Rogi i dr inż. M. Chorążego, uważa za jedno z najpilniejszych zadań przystąpienie do racjonalnego wykorzystania gazów koksowniczych dla gazyfikacji Polskiego Zagłębia Węglowego.

3) XX Zjazd Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych Polskich, po wysłuchaniu referatu inż. I. Chodakowskiego, stwierdza, że mimo wielokrotnych rezolucyj smołę pogazową w dalszym ciągu używa się w stanie surowym, i w związku z powyższym ponawia żądanie, aby wszelkie ilości smoły surowej były oddawane do destylarni, celem racjonalnego wykorzystania wszystkich wartościowych składników, niezbędnych dla obrony Państwa.

Przyjęto je jednogłośnie.

Połączone Sekcje wodociągowo-kanalizacyjna i techniczno-sanitarna zgłosiły 10 rezolucyj, mianowicie:

1) Zjazd uważa za konieczne, aby na terenie całej Polski, a w szczególności na terenie C. O. P. były prowadzone planowe — systematyczne badania wód wgłębnych przez odpowiednie instytucje naukowe.

2) XX Zjazd Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych Polskich, opierając się na odnośnych uchwałach poprzednich zjazdów, wyraża zadowolenie, że sprawa usuwania śmieci, tak ważna dla podniesienia zdrowotności kraju, została unormowana ustawą z dnia 31 III 1938 r.

3) XX Zjazd Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych Polskich uznaje za konieczne, aby w związku z nowouchwaloną ustawą o usuwaniu śmieci zwrócono baczną uwagę na zgrupowanie kierowników wszystkich miejskich zakładów oczyszczania miasta w ramach Polskiego Zrzeszenia Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych.

4) XX Zjazd Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych Polskich uważa za konieczne, aby na wydziałach inżynierii obu politechnik polskich zostały jak najśpieszniej utworzone katedry techniki sanitarnej, obejmujące swym programem również zagadnienie oczyszczania miast i usuwania śmieci.

5) Sprawa zbiórki i wywózki śmieci systemem bezpylnym powinna być przez poszczególne gminy wprowadzona możliwie w najkrótszym czasie w oparciu o ustawę z dnia 31 III 1938 r.

6) Dla potanienia produkcji samochodów do śmieci jest pożądane wprowadzenie jednolitego typu nadwozia dla większości miast Polski.

7) XX Zjazd Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych Polskich uważa za potrzebne:

a) przyśpieszenie opracowania i opublikowania przepisów wykonywania instalacyj wodociągowych i kanalizacyjnych w nieruchomościach z uwzględnieniem instalacyj wody zimnej i ciepłej,

b) opracowanie wskazówek co do środków tłumienia dźwięków w domowych instalacjach zimnej i ciepłej wody.

8) Wobec konieczności wzmocnienia przy opracowywaniu polskich norm rur stalowych udziału odbiorców i fachowych kół technicznych, XX Zjazd Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych Polskich zaleca Sekcji wodociągowo-kanalizacyjnej Polskiego Zrzeszenia Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych zwrócenie się do P. K. N. o umożliwienie zainteresowanym kołom ściślejszej współpracy.

9) W związku z koniecznością zapewnienia miastom i osiedlom ciągłości i niezawodności zaopatrywania w wodę i usuwania ścieków, XX Zjazd Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych Polskich uchwala zaofiarowanie właściwym czynnikom współpracy Polskiego Zrzeszenia Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych w zakresie opracowania wzorowego planu obrony zakładów wodociągowych i kanalizacyjnych.

10) Połączone Sekcje wodociągowo-kanalizacyjna i techniczno-sanitarna zwracają się do Zarządu Głównego Polskiego Zrzeszenia Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych z propozycją, ażeby przy organizowaniu następnego zjazdu ograniczono ilość tematów, omawianych na zjeździe, do najważniejszych i najaktualniejszych zagadnień, tak ażeby te mogły być istotnie wyczerpująco omawiane.

Na wniosek kol. M. Łopuszańskiego wymienione wnioski przyjęto en bloc.

Zamykając obrady XX Zjazdu dyr. Dalbor podkreślił rekordowe cyfry: 386 zgłoszeń i 355 osób przybyłych na Zjazd. Prócz licznej frekwencji, Zjazd może się również pochwalić dużym dorobkiem fachowym. Prawie wszystkie zgłoszone referaty, w ilości 33, zostały rozpatrzone i szczegółowo przedyskutowane, a wynikające z nich wnioski uchwalone. Dotyczyły one m. i. problemów pierwszorzędnej wagi, jak gazyfikacja naszego zagłębia węglowego, odtruwanie gazu miejskiego, oczyszczanie ścieków itd. Dodatnie wyniki Zjazdu są zasługą zbiorową, za którą należy się serdeczne podziękowanie wszystkim współpracującym instytucjom, firmom i osobom, a przede wszystkim: władzom państwowym centralnym i Komitetowi Honorowemu Zjazdu, władzom miejscowym, reprezentowanym przez pp.: wojewodę Grażyńskiego, wicewojewodę Malhomme, marszałka Sejmu Grzesika, starostów powiatowych Seidlera i Szalińskiego, prezydentów miast Chorzowa i Katowic, dalej członkom Komitetu Łącznikowego, Komitetu Miejscowego i Komitetu Pań, przedstawicielom organizacyj, prasie, przewodniczącym obrad sekcyjnych, gościom zagranicznym, wszystkim referentom i biorącym udział w pracach Sekcyj, redakcji czasopisma „Gaz, Woda i Technika Sanitarna", sekretarzom Zjazdu, wystawcom i wszystkim innym, którzy nie szczędzili swego czasu i trudu, zarówno w okresie przygotowawczym, jak i w czasie samego Zjazdu.

P. dyr. Dalbor złożył następnie imieniem Zjazdu nowoobranemu a nieobecnemu prezesowi Polskiego Zrzeszenia Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych — p. dyr. Rabczewskiemu — życzenia rychłego powrotu do zdrowia i pracy w Zrzeszeniu, a nowo mianowanym członkom honorowym pp.: Dziurzyńskiemu, Piotrowskiemu i Rabczewskiemu życzenia dalszej owocnej pracy dla dobra Zrzeszenia.

Imieniem wszystkich uczestników Zjazdu gorące podziękowanie za trudy, wysiłek i nadzwyczajną organizację złożył dyr. Dalborowi p. Swierczewski.

Po zamknięciu Zjazdu uczestnicy udali się autobusami na dwie interesujące wycieczki: na zwiedzenie okolicznych zakładów wodociągowych, względnie na objazd turystyczny „100 km po Górnym Śląsku".

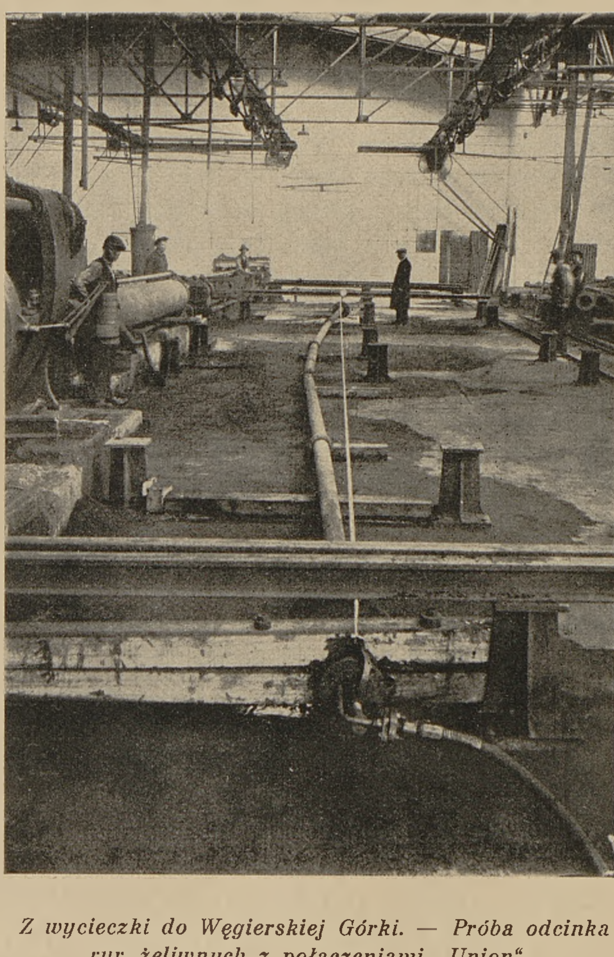
Pierwszej grupie pokazały Wodociągi Powiatu Katowickiego swoją nową stację pomp na szybie Rozalia w Wielkiej Dąbrówce, przy czym szczegółowych wyjaśnień dotyczących Wodociągu powiatu Katowickiego, jego rozwoju i urządzeń udzielił dyr. inż. Zahaczewski. Następnie w obszernej hali starej pompowni Wydział Powiatu Katowickiego podejmował gości śniadaniem, w czasie którego przygrywała orkiestra pracowników zakładu w malowniczych strojach regionalnych. Do zebranych przemówił starosta powiatowy dr Seidler, akcentując rozwój i modernizację zakładu od czasu poprzedniego Zjazdu na Górnym Śląsku. Imieniem uczestników wycieczki zwrócił się do p. starosty Seidlera dyr. Seifert, który w dłuższym przemówieniu podkreślił piękne wyniki uzyskane w ciągu ostatniego dziesięciolecia przy zagospodarowywaniu Państwa, szczególnie Górnego Śląska, dzięki harmonijnej współpracy władz rządowych i samorządowych ze światem technicznym i robotniczym. W końcu burmistrz m. Ciechanowa p. Koperkiewicz wzniósł toast na cześć ludu i robotnika śląskiego w ręce dyr. Zahaczewskiego.

Drugi etap wycieczki stanowiła stacja pomp i filtrów Państwowego Zakładu Wodociągowego na Górnym Śląsku w Maczkach. Prelekcja dyr. inż. K. Nowakowskiego o genezie i budowie Zakładu, jego obecnym stanie oraz dalszych projektach inwestycyjnych — poprzedziła zwiedzanie nowoczesnych obiektów wodociągowych: hal pomp dla wody rzecznej i czystej, filtrów powolnych, laboratorium kontrolnego i badawczego itd. W końcu uczestnicy miłej całodniowej wycieczki zasiedli do podwieczorku przy stołach ustawionych na murawie, przy których rolę gościnnych gospodyń pełniły panie: dyr. E. Nowakowska i kierowniczka laboratorium J. Bujwidowa.

W drugiej wycieczce — turystycznej pod hasłem „100 km po Górnym Śląsku" brało udział 45 osób. Wycieczka ta, której trasa prowadziła przez Siemianowice—Wielką Dąbrówkę—Piekary Śl.—Świerklaniec—Tarnowskie Góry—pogranicze polsko-niemieckie w Łagiewnikach—Chorzów—Lipiny—Nowy Bytom—Świętochłowice—Wielkie Hajduki—Katowice, dała doskonały przegląd Śląska przemysłowego, jak również możność poznania typowych wsi i strojów śląskich (Wielka Dąbrówka i Piekary Śl.). W Piekarach

Śląskich uczestnicy zwiedzili historyczny kościół z cudownym obrazem Matki Boskiej Piekarskiej, Kalwarię i Kopiec Wyzwolenia. Całość wycieczki trwała ok. 6 godzin i wypadła bardzo dodatnio.

Na następny dzień 27 czerwca zaprosiła uczestników Zjazdu jubiłatka, obchodząca w tym roku 100-lecie swego istnienia — S. A. Górniczo-Hutnicza „Węgierska Górka" — na zwiedzenie swych zakładów fabrycznych. Z zaproszenia skorzystało ok. 230 osób. Starannie obmyślona trasa wycieczki prowadziła przez Bielsko, gdzie zwiedzono wielkie nowoczesne kąpielisko na otwartym powietrzu, oraz Wapienicę, gdzie obejrzano przegrodę dolinową i ujęcie wody dla wodociągu m. Bielska — do znanej śląskiej stacji klimatycznej Wisły. Po śniadaniu w Domu Zdrojowym wyruszono w dalszą drogę. Postój w Istebnej umożliwił zwiedzenie zameczku myśliwskiego Pana Prezydenta, oraz śląskiego sanatorium dziecięcego. Stąd malownicza droga wiodła przez Koniaków do Węgierskiej Górki, siedziby największej w Polsce odlewni rur żeliwnych systemem pionowym, wyposażonej w nowoczesne urządzenia z bębnami obrotowym i ubijarkami elektrycznymi Ardelta.

Z wycieczki do Węgierskiej Górki. — Próba odcinka rur żeliwnych z połączeniami „Union".

Zwiedzający mieli możność zaznajomić się z całym przebiegiem produkcji rur żeliwnych. — Wykonano również próby hydrauliczne poszczególnych rur średnicy 150 mm na 50 at. Następnie zademonstrowano odcinek przewodu wykonanego z 5 rur żeliwnych z elastycznymi połączeniami „Union", do wyrobu których przystąpiła „Węgierska Górka" w roku bieżącym. Odcinek napełniono wodą i poddano ciśnieniu 20 at, przy czym złącza wykazały całkowitą szczelność nie tylko przy zachowaniu linii prostej odcinka, ale nawet po znacznym odchyleniu rur od pierwotnej linii prostej, tak że strzałka odchylenia na trzech rurach wynosiła 35 cm. Dalej zwiedzano dział produkcji armatury, zwłaszcza zasuw gazowych i wodociągowych, wykonywanych w różnych rozmiarach aż do średnicy 1 200 mm. Takich kolosalnych rozmiarów zasuwy wykonane były właśnie dla wodociągów warszawskich i wzbudzały powszechne zaciekawienie.

Pobyt w Węgierskiej Górce zakończył się obiadem, w czasie którego imieniem gościnnych gospodarzy przemawiali dyr. Quadrat i dyr. Seifert, w imieniu zaś licznych gości dyr. Downarowicz, ks. kanonik Makowski i dr Kulmatycki.

Następnie uczestnicy wycieczki wyruszyli do Porąbki, dla zwiedzenia zapory wodnej. Powrót przez Bielsko do Katowic nastąpił późnym wieczorem.

Wiadomości bieżące.

Drugie wydanie norm naftowych. W lipcu r. b. ukazało się drugie wydanie „Norm Naftowych", zawierające właściwości i normalne metody badań przetworów naftowych. Komisja Przetworów Naftowych P. K. N. prowadzi jednakże w dalszym ciągu swoje prace.

Stałe postępy w produkcji przetworów naftowych, ulepszenia urządzeń smarniczych itd. wymagają ustawicznego doskonalenia, jakoteż skrupulatnego śledzenia przez ogół fachowy norm naftowych, podobnie jak się to dzieje w innych krajach (np. amerykańskie normy naftowe uzupełniane są co-

rocznie). Sekretariat Komisji Przetworów Naftowych P. K. N. zwraca się z prośbą do ogółu techników, aby ewentualne uwagi, odnoszące się do zauważonych niejasności, względnie proponowanych ulepszeń, zechcieli przesyłać pod adresem: Sekretariat Komisji Przetworów Naftowych P. K. N. Drohobycz, raf. „Galicja". Bardzo pożądana byłaby ewent. dyskusja na łamach prasy fachowej.

Komisja Przetworów Naftowych ma zamiar wprowadzić wzorem zagranicznych norm wydawanie, w miarę potrzeby, okresowych uzupełnień do drugiego wydania norm naftowych.

Ochrona zieleni miejskiej i samorządowej. We wrześniu r. b. odbył się w Warszawie V Zjazd Ogrodników Miejskich, na którym p. inż. mgr Zygmunt Rudolf wygłosił referat na temat ochrony zieleni miejskiej i samorządowej.

Podkreślając znaczenie powierzchni zielonych w miastach, referent stwierdził, że stopniowy przyrost i ulepszenie w dziedzinie plantacyj miejskich winny następować równolegle do zaspakajania innych zasadniczych potrzeb ludności pod względem urządzeń zdrowotnych i użyteczności publicznej. Akcję w tym kierunku oprzeć należy przede wszystkim na współpracy wykształconego elementu ogrodniczego w administracji rządowej i samorządowej, zwłaszcza w dziale urbanistyki, oraz na ruchu społecznym, skoncentrowanym w Towarzystwie Popierania Plantacyj Miast Rzeczypospolitej.

Z życia organizacyj.

Uczczenie Polskiego Zrzeszenia G. W. i T. S. przez D. V. G. W. Jako widomy znak współpracy i przyjaznych stosunków między pokrewnymi organizacjami fachowymi przyjął się zwyczaj wzajemnego mianowania każdorazowego prezesa jednego stowarzyszenia — członkiem honorowym pokrewnego stowarzyszenia zagranicznego. Tego rodzaju węzły łączą nasze Zrzeszenie G. W. i T. S. już z szeregiem organizacyj gazowniczych i wodociągowych państw europejskich.

Ostatnio akt takiej kurtuazji spotkał Zrzeszenie ze strony Deutscher Verein von Gas- und Wasserfachmännern. Mianowicie na ostatnim Walnym Zebraniu w Lipsku w dniu 31 maja r. b. uchwalono — na wniosek Zarządu D. V. G. W. — zamianować każdorazowego prezesa Polskiego Zrzeszenia członkiem honorowym D. V. G. W.

Odwzajemniając się za ten zaszczyt, Polskie Zrzeszenie G. W. i T. S. wystąpiło na Walnym Zgromadzeniu w Katowicach w dniu 23 czerwca r. b. z wnioskiem nadania każdorazowemu prezesowi D. V. G. W. godności członka honorowego Zrzeszenia. Wniosek ten przyjęto jednogłośnie.

Odznaczenia członków Polskiego Zrzeszenia Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych. Pomiędzy osobami odznaczonymi w ostatnich tygodniach Krzyżami Zasługi znajduje się również szereg członków Polskiego Zrzeszenia G. W. i T. S.

M. in. Złoty Krzyż Zasługi otrzymali: za działalność na polu zawodowym pp. dyr. inż. Antoni Dziurzyński, inż. Jerzy Malecki, inż. Tadeusz Woźny; za działalność na polu zawodowym i społecznym p. dyr. inż. Edward Mianowski; za działalność na polu społecznym p. prof. dr Odo Bujwid (po raz drugi), inż. Teodor Piotrowski, dyr. inż. Mieczysław Seifert. Srebrny Krzyż Zasługi za działalność na polu społecznym otrzymał p. Franciszek Trąbka.

Wszystkim odznaczonym składa Redakcja naszego pisma w tej drodze gratulacje, życząc dalszej długoletniej pracy dla dobra gazownictwa, wodociągarstwa i techniki sanitarnej.

Skład Prezydium Polskiego Zrzeszenia G. W. i T. S. oraz Związku G. G. i Z. W. na r. 1938/39 ustalony został — na podstawie uchwał Walnych Zgromadzeń oraz konstytuujących posiedzeń nowych Zarządów — następująco:

Polskie Zrzeszenie G. W. i T. S.: prezes dyr. inż. Włodzimierz Rabczewski, wiceprezesi: dyr. inż. Stanisław Downarowicz, inż. Jan Kłosiński, mgr inż. Zygmunt Rudolf, dyr. inż. Marian Wieleżyński, sekretarz inż. Jan Kozłowski, skarbnik dyr. inż. Tadeusz Jankowski.

Związek G. G. i Z. W.: prezes dyr. inż. Antoni Dziurzyński, wiceprezesi: dyr. dr inż. Błażej Roga, dyr. inż. Włodzimierz Rabczewski, dyr. dr Tadeusz Orzelski, dyr. inż. Bolesław Dalbor.

Wiadomości ze świata.

Gazownia w Szanghaju podczas walk w r. 1937. Miasto Szanghaj zaopatrywane jest w gaz od r. 1865. W latach 1932/34 wybudowano tam nowy zakład, zaopatrujący w gaz przeszło 13 000 konsumentów, przy rocznej produkcji ok. 28 000 000 m^3. Zakład posiada retorty oraz baterie gazu wodnego.

Przebieg unieruchomienia gazowni, oraz ponownego rozpoczęcia produkcji po 24-dniowej przerwie opisuje kierownik ruchu w następujący sposób:

Jeszcze w sobotę 4 sierpnia 1937 r. o świcie ruch gazowni odbywał się normalnie. Jedynie ze względu na bezpieczeństwo cały personal gazowni wraz z rodzinami pomieszczono na terenie zakładu. Niespodziewanie o godz. 9 min. 30 nastąpił atak lotniczy chiński, przy czym zrzucono na miasto, a także w sąsiedztwie gazowni większą ilość bomb. Artyleria przeciwlotnicza japońska rozpoczęła ogień. Natychmiast wywieszono na budynkach gazowni flagę angielską, co nie uchroniło jednak gazowni od pocisków chińskich. Większość personalu oraz rodziny pracowników umieszczono w dwóch kanałach transportowych, znajdujących się pod składami węgla i zabezpieczonych dostatecznie zarówno wysoką warstwą węgla, jak i stropem żelbetowym. Ze względu na zdenerwowanie chińskich robotników odstawiono przede wszystkim kocioł ogrzewany ciepłem odlotowym, pozbawiony koniecznej troskliwej obsługi. Następnie zastanowiono na noc produkcję gazu. Wprawdzie w oczekiwaniu dalszych ataków lotniczych zaciemniono całą dzielnicę Yangtszepoo, w której znajduje się gazownia, jednakże odblask płonących pobliskich składów olejów mineralnych oświetlał gazownię tak silnie, że stanowiła doskonały cel dla pocisków. Noc minęła stosunkowo spokojnie, a zapas 50 000 m^3 w zbiornikach wystarczyłby do poniedziałku rano, gdyby w niedzielę wieczór można było podjąć ruch.

O godz. 9 rano rozpoczęły się ponowne ataki lotnicze chińskie, które wywołały wśród załogi gazowni, złożonej przeważnie z chińczyków, taką panikę, że kierownictwo postanowiło o godz. 16 ewakuować gazownię. Generatory gazu wodnego napełniono koksem; zbiornik był prawie opróżniony, jednakże nie tak dalece, aby należało obawiać się w ciągu nocy, względnie przy ochłodzeniu atmosfery zupełnego opadnięcia dzwonu; podpał retort zredukowano i poczyniono wszelkie przygotowania do całkowitego zatrzymania ruchu. W ciągu nocy dotarł do portu gazowni statek marynarki angielskiej, który wywiózł całą załogę gazowni wraz z rodzinami na bezpieczniejsze miejsce.

Po 9 dniach sytuacja w Szanghaju poprawiła się nieco, ponieważ oddziały japońskie zostały wzmocnione, a Chińczycy ograniczyli się do nocnych ataków lotniczych. Po uzyskaniu przepustek od władz japońskich, kierownictwo gazowni powróciło do zakładu, celem sprawdzenia jego stanu. Urządzenia gazowni nie były specjalnie uszkodzone, retorty ochłodziły się do ok. 300^0 C, natomiast generatory były jeszcze gorące. Aby uniknąć dalszych komplikacyj przy uruchamianiu zakładu, postanowiono podjąć ruch jak najrychlej. Po dłuższych pertraktacjach z władzami japońskimi można było przystąpić do tego dopiero 28 sierpnia pod osłoną policji japońskiej. Uruchomienia dokonała załoga złożona z 18 Europejczyków i 16 Chińczyków.

Przede wszystkim przetransportowano ze składów koksowych, odległych o ok. pół km, 1 000 t koksu i uruchomiono fabrykę gazu wodnego, która podjęła produkcję w dniu 5 września. Równocześnie przystąpiono do ogrzewania retort. W dniu 8 września rozpoczęto zaopatrywanie miasta czystym gazem wodnym, w tym samym dniu załadowano po raz pierwszy retorty, a w dniu 11 września oddawano już na miasto gaz o normalnym składzie. W dniu 31 października odgrywały się po raz wtóry w pobliżu gazowni walki, przy czym uszkodzony został budynek warsztatów gazowni oraz żuraw przesuwny.

W opisach ciężkich chwil, które przeżywała gazownia w Szanghaju, nie ma wzmianek o uszkodzeniach sieci gazowej, względnie o trudnościach doprowadzenia jej do porządku.

(*Gas Journal* 1938).

Konkurs „kąpania dziecka". Propaganda gazownicza zagraniczna posługuje się chętnie konkursami, zwłaszcza gotowania i pieczenia na gazie. Oryginalny konkurs odbył się ostatnio na wystawie krajowej w Glasgow, w pawilonie gazu. Uczestnicy, podzieleni na trzy grupy: mężatek, panien i panów (żonatych i kawalerów), walczyli o palmę pierwszeństwa, w postaci pieca kąpielowego, przyrządzając na gazie kąpiel dla dziecka, oraz kąpiąc, pudrując i ubierając je.

(*Gas Journal* 1938).

REDAKTOR ODPOW.: DR INŻ. JAROSŁAW DOLIŃSKI. — SEKRETARZ REDAKCJI: INŻ. JÓZEFA CZAPLICKA.

Drukarnia Polska Fr. Zemanka w Krakowie, ul. Tadeusza Kościuszki 3.